

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma

Leena Koponen

Maaseutuelinkeinojen kehittäminen Leppävirran kunnan elinkeino-
toimessa

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

OPINNÄYTETYÖ
Kevät 2015
Maaseutuelinkeinojen
koulutusohjelma
Sirkkalantie 12 A 2
80100 Joensuu
Puh. (013) 260 6900

Tekijä(t)

Leena Koponen

Nimeke

Maaseutuelinkeinojen kehittäminen Leppävirran kunnan elinkeinotoimessa

Toimeksiantaja

Leppävirran kunta elinkeinoasiamies Anu Väättäinen

Tiivistelmä

Opinnäytetyössä selvitettiin, kuinka Leppävirran kunta voisi uudistaa elinkeinotoimen maaseutuyrityksille suunnattuja palveluita ja kuinka kunta pystyisi palvelemaan maaseutuyrityksiä paremmin.

Leppävirta on noin 10 000 asukkaan kunta Pohjois-Savossa, ja sen pinta-alasta suurin osa on harvaan asuttua maaseutua. Leppävirralla on noin 190 maatilaa ja viljelyksessä olevaa maatalousmaata noin 5 300 ha. Leppävirran kunnan maaseutuhallinnon viranomaispalvelut tuottaa yhteistoiminta-alueen palveluorganisaatio Sydän-Savon maaseutupalvelu. Kehittämistoiminta maaseutuelinkeinojen osalta kunnassa on ollut vähäistä.

Osana opinnäytetyötä toteutettiin kyselytutkimus kunnan maaseutuelinkeinoja harjoittaville yrityksille. Kyselyn tarkoitus oli selvittää palveluiden käyttöä sekä tyytyväisyyttä niihin. Kyselytutkimuksen lisäksi opinnäytetyö perustuu Työ- ja elinkeinoministeriön asettaman Maaseudun yhteistyöryhmän laatimaan maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan, Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen Pohjois-Savon maaseudun kehittämisohjelmaan sekä Leppävirran maaseutuohjelmaan.

Työn tuloksena on esitys kunnan palveluiden ja sisäisen toiminnan kehittämisestä sekä määrärahojen kohdentamisesta. Esitys määrärahoista on arvio edellisten vuosien perusteella. Jatkotutkimus yrittäjien kehittämistarpeista tarkentaisi tätä arviota.

Kieli Suomi

Sivuja 48

Liitteet 1

Liitesivujen määrä 7

Asiasanat

julkiset palvelut, kehittäminen, Laki julkisista hankinnoista, Leppävirta, maaseutuelinkeinot, maaseutupoliittikka

THESIS
Spring 2015
Degree Programme in
Rural Industries
Sirkkalantie 12 A 2
FIN 80100 Joensuu
Tel. 358-013-260 6900

Author(s)

Leena Koponen

Title

Development of Rural Industries in Leppävirta Economic Development Office
Commissioned by Leppävirta Municipal Economic Development Office

Abstract

This thesis examined how services for rural industries could be reformed in Leppävirta municipal economic development office and how Leppävirta could serve rural enterprises better.

Leppävirta is a municipal in Northern Savonia and it has approx. 10,000 inhabitants. Leppävirta is mainly sparsely populated countryside. There are 190 farms and 5,300 hectares cultivated field area. Agricultural administration in Leppävirta is organized by Sydän-Savon maaseutupalvelu which is a service organization of the regional co-operation area. The actions in development of rural industries have been minor.

An inquiry for rural industries was executed as a part of this thesis. The goal was to find out how the services were used and how satisfied the entrepreneurs were with them. In addition the thesis is based on the rural policy programme by ministry of employment and economy, the programme of rural development in Northern Savonia by Centre for Economic Development, Transport and The Environment and Leppävirta country programme.

The result of this work is a proposal about how to develop municipal services, Leppävirta's own functions and how to allocate the money within the budget. The proposal about budget is an estimate that is based on past years. A further exam would define the estimate better.

Language Finnish

Pages 48

Appendices 1

Pages of Appendices 7

Key words

Act of Public Contracts, Community facilities, Country Politics, Development, Leppävirta, Rural Industries, Rural Policy

Nimiö

Tiivistelmä

Abstract

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Taustaa	5
1.2	Toimeksiantaja	6
2	Tietoperusta	9
2.1	Keskeiset käsitteet	9
2.1.1	Viranomaistehtävät	9
2.1.2	Asiantuntija- ja kehittämispalvelut	10
2.2	Sidosryhmät	11
2.2.1	Leppävirran maaseudun yhteistyöryhmä ja Leppävirran maaseutuohjelma 2011	11
2.2.2	Sydän-Savon maaseutupalvelu	12
2.2.3	Muut sidosryhmät	13
2.3	Toimintaympäristö ja sen muutos	13
2.4	Maaseutuohjelmat ja maaseudun kehittämistavoitteet	15
2.4.1	Mahdollisuuksien maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020	15
2.4.2	Rajattomien mahdollisuuksien maaseutu – Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020	18
2.4.3	Leppävirran maaseudun yhteistyöryhmän asettamat tavoitteet	19
2.5	Kunnallisten palveluiden tuottamismallit	20
2.6	Palveluiden kustannusarvio tilaaja-tuottajamallilla sekä omana tuotantona	23
3	Tutkimuksen tarkoitus, työn tavoitteet, tutkimustehtävät ja aiheen raja- aus	24
3.1	Tarkoitus ja tavoitteet	24
3.2	Aiheen raja- aus	24
3.3	Tutkimusongelmat ja tutkimustehtävät	25
4	Tutkimuksen toteuttaminen	26
4.1	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	26
4.2	Aineiston käsittely ja analyysi	27
5	Tulokset ja niiden tulkinta	28
5.1	Taustatiedot	28
5.2	Kunnan palvelut	31
5.3	Muiden organisaatioiden palvelut ja kehitystoiminta	33
5.3.1	Tiedon saanti palveluista	35
5.3.2	Kunnan roolin arviointi ja kehitysideat	37
5.4	Koulutustarpeet ja halukkuus	39
6	Päätelmä	42
6.1	Tarkastelu, toimenpidesuosituks ¹ ja jatkotutkimusaiheet	42
6.1.1	Asiantuntija- ja kehittämispalveluiden tuottaminen	43
6.1.2	Kunnan sisäinen kehittämistyö	44
6.1.3	Jatkotutkimusaiheet	45
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja virhemahdollisuudet/virhearviointi	45
6.3	Oppimisprosessi ja ammatillisen kasvun ja kehityksen kuvaus	46
	Lähteet	47

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Taulukot

Taulukko 1. Tiedon saanti eri palveluista ja niiden kustannuksista sekä niihin haettavista avustuksista

Kuvat ja kuviot

Kuva 1. Kaupunki-maaseutu-luokitus kuntarajojen mukaan

- Kuvio 1. Leppävirran työllinen työvoima toimialoittain
- Kuvio 2. Leppävirran kuntaorganisaatio
- Kuvio 3. Leppävirran päätöksenteko-organisaatio
- Kuvio 4. Julkisten palveluiden ulkoistaminen kunnallishallinnossa
- Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma
- Kuvio 6. Vastaajien koulutustaso
- Kuvio 7. Vastaajien osuudet päätuotantosuunnan mukaan
- Kuvio 8. Yritysten sivutuotantosuunnat
- Kuvio 9. Tilojen osuus tuotantotavan mukaan
- Kuvio 10. Kunnan palveluiden käyttö yritystoiminnan kehittämiseksi
- Kuvio 11. Tyytyväisyys kunnan palveluihin
- Kuvio 12. Muiden asiantuntijaorganisaatioiden käyttö yritystoiminnan kehittämiseksi
- Kuvio 13. Kuinka hyvin tietoa eri palveluiden ja niiden kustannuksista on saatavana.
- Kuvio 14. Paras tiedotuskanava Leppävirran kunnan maaseutuasioihin
- Kuvio 15. Maaseutuyrittäjien koulutustarpeet aiheittain
- Kuvio 16. Maaseutuyrittäjien koulutustarpeiden tärkeys
- Kuvio 17. Koulutuspäivälle sopiva ajankohta

Sanasto ja lyhenteet

ELY	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
MTK	Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
YTA	Yhteistoiminta-alue
YTR	Yhteistyöryhmä

1 Johdanto

1.1 Taustaa

Opinnäytetyön aiheena on maaseutuelinkeinojen kehittäminen Leppävirran kunnan elinkeinotoimessa ja toimeksiantaja on Leppävirran kunta. Aihe on lähöisin elinkeinoasiamies Anu Väätäiseltä, jonka vastuualueeseen maaseutuelinkeinojen kehitystoiminta kuuluu. Opinnäytetyön taustalla on Leppävirran kunnan tarve uudistaa maaseutuelinkeinojen kehittämiseen kohdistuvia toimia kehittämistyötä tehostamalla sekä kohdentamalla maaseudun kehittämiseen varattuja määrärahoja paremmin.

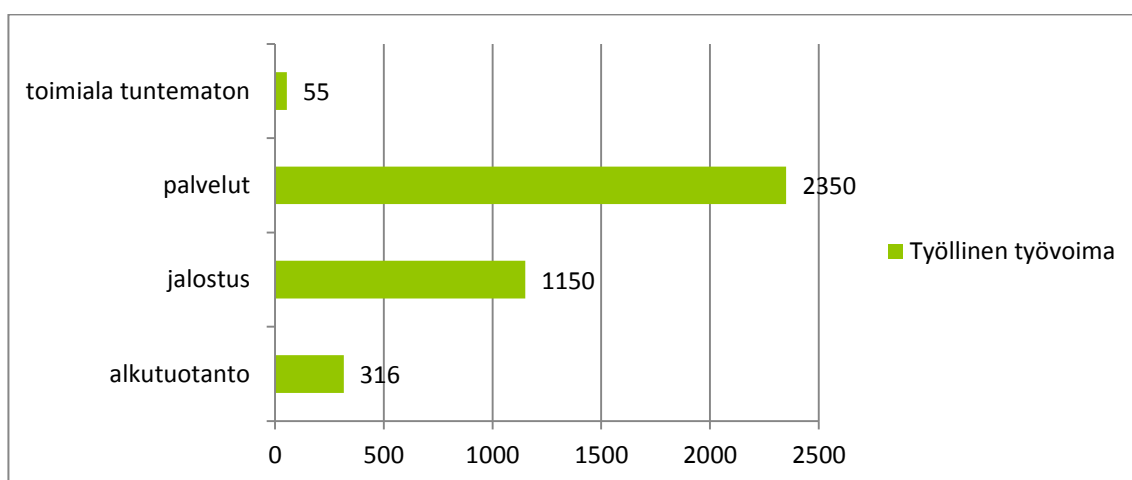
Tällä hetkellä Leppävirta tarjoaa käytännössä vain lakisääteisiä viranomaispalveluita, jotka tuotetaan ostopalveluina Sydän-Savon maaseutupalvelun kautta. Työn tarkoituksena on selvittää kyselytutkimuksen avulla kunnan puolesta tarjottavien asiantuntija- ja kehittämispalvelujen tarve. Kartoituksen tulosten perusteella pyritään löytämään parhaat tavat palveluiden tuottamiseksi ja välttämään päällekkäisyyksiä tarjonnassa muiden toimijoiden kanssa. Tutkimuksen perusteella tehdään ehdotus budjettiin varattujen määrärahojen käytöstä sekä esitys palveluiden tuottamisvaihtoehdoista. Tutkimus kohdistuu Leppävirralla toimiviin maaseutuyrityksiin, jotka ovat joko päätoimisesti viljelijöitä tai maanviljelyyn kiinteästi liittyviä yrittäjiä, kuten koneurakoitsijoita.

Opinnäytetyön taustatietona ovat Leppävirran kunnan maaseudun yhteistyöryhmän asettamat tavoitteet, Elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 sekä valtakunnallisen Maaseutuyhteistyöryhmän laatima maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2014–2020. Tutkimuksesta saatuja tuloksia peilataan Maaseutuohjelman tavoitteisiin sekä maaseudun kehittämissuunnitelmassa esitettyihin kehittämistavoitteisiin ja mahdollisiin toimenpiteisiin. Toimenpide-esitys kunnalle tehdään em. tavoitteiden perusteella.

1.2 Toimeksiantaja

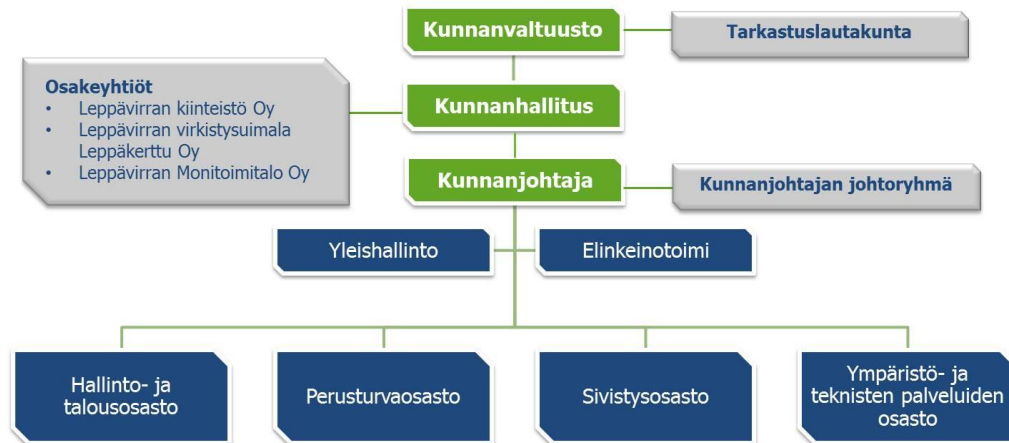
Työn toimeksiantaja on Leppävirran kunnan elinkeinotoimi. Leppävirta sijaitsee Pohjois-Savon maakunnassa, 52 km Kuopiosta ja 24 km Varkaudesta. Kulkuyhteydet Leppävirralle ovat hyvät; kunnan läpi kulkee valtatie 5 ja 23 sekä Saimaan syväväylä. Aukkaita Leppävirralla on 9 969 (Väestörekisterikeskus 2015). Kunnan kokonaispinta-ala on 1 519,7 km², josta maa-aluetta 1 136 km² (Maanmittauslaitos 2015). Asemakaavaa on 948 ha (Leppävirran kunta 2015).

Leppävirralla kunta on suurin työnantaja. Kunnan palveluksessa on 491 työntekijää (Leppävirran kunta 2015a). Seuraavaksi suurimmat työnantajat ovat teollisuuden alalta. Maa-, metsä-, riista- ja kalatalous työllistävät yhteensä 304 henkilöä, mistä kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut 235 henkilöä (Pohjois-Savon liitto 2015d). Alkutuotannon osalta työllinen työvoima oli 316 vuonna 2012 (kuvio 1). Leppävirran työpaikkaomavaraisuus on 76,7 % (Pohjois-Savon liitto 2015g).

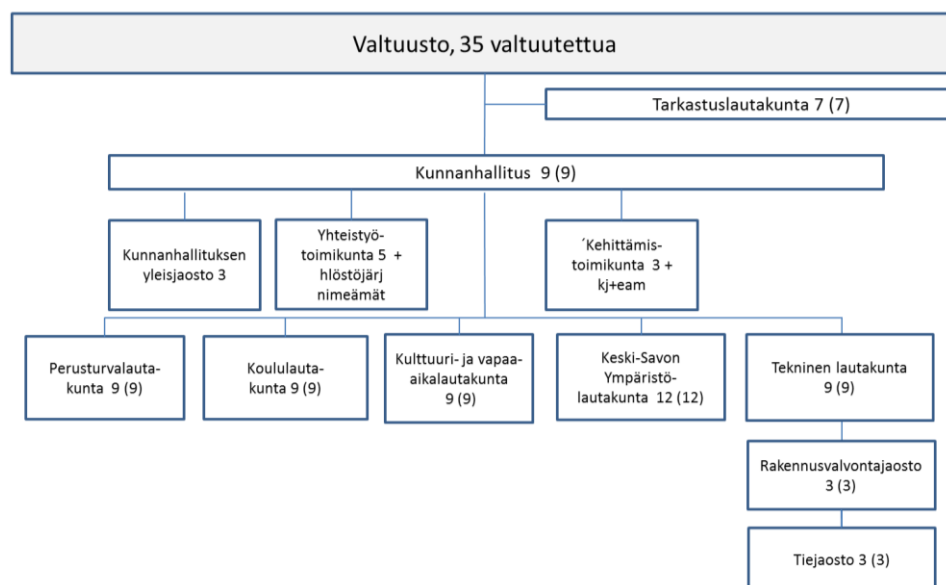
Kuvio 1. Leppävirran työllinen työvoima toimialoittain (Pohjois-Savon liitto 2015f).

Kunnan päätöksenteko-organisaatiossa maaseutuelinkeinojen asiat eivät kuulu millekään erilliselle lautakunnalle, vaan elinkeinotoimi vastaa myös maaseutuelinkeinojen kehittämisestä. Tulosalueena elinkeinotoimi sijoittuu kuntaorganisaatiossa toimielimistä kunnanhallituksen alaisuuteen (kuvio 2).

Kuvio 2. Leppävirran kuntaorganisaatio (Leppävirran kunta 2015b)

Maaseudun kehittämisessä kylätoiminta puolestaan kuuluu kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalle. Päätöksenteko-organisaatiokaavio kuvastaa jaostojen ja lautakuntien sitovuustasoja suhteessa kunnanhallitukseen ja valtuustoon (kuvio 3).

Kuvio 3. Leppävirran päätöksenteko-organisaatio (Väätäinen 2014)

Budjetin osalta lautakunnat laativat kukin oman esityksensä, jonka kunnanhallitus hyväksyy tai hylkää. Hyväksytty esitys viedään valtuuston hyväksyttäväksi. Valtuuston hyväksymälle budjetille tehdään käyttösuunnitelma, jonka sisällä kustannuspaikkojen väliset määrärahamuutokset ovat mahdollisia, kunhan sitovuustason kokonaisbudjetti ei ylity. Mikäli budjetti ylittyy, kunnanhallitus voi hyväksyä ylityksen, jos kunnanhallituksen kokonaisbudjetti ei ylity. Mikäli sekin ylittyy, joudutaan asia viemään valtuuston käsiteltäväksi (Voutilainen 2015).

Leppävirran kunnan elinkeinotoimi on kunnanhallituksen nähden sitovalla tasolla. Elinkeinotoimen budjetin sisällä kustannuspaikkojen muutokset ovat mahdollista tehdä ilman kunnanhallituksen tai valtuuston hyväksyntää, kunhan kokonaisbudjetti pysyy samana.

2 Tietoperusta

2.1 Keskeiset käsitteet

2.1.1 Viranomaistehtävät

Kunta on julkishallinnollinen yhteisö, jolla on niin lakisääteisiä kuin vapaaehtoisia tehtäviä. Kunnan on järjestettävä laissa määrätty tehtävät erikoislainsäädännön velvoittamana, mikä tarkoittaa sitä, että palveluja on kuntalaisten saatavilla ja että palveluiden rahoitusvastuu on kunnalla (Sallinen 2015).

Tässä työssä viranomaistehtävillä tarkoitetaan laissa säädettyjä maaseutuhallinnon tehtäviä, jotka jokaisen kunnan on järjestettävä. Nämä tehtävät koskevat:

- 1) maatalouden tukijärjestelmiä
  - 2) maatalouden luopumistuki- ja eläkejärjestelmiä
  - 3) eräiden vahinkojen korvaamista valtion varoista
  - 4) eläintenpitäjän rekisteröintiä
  - 5) maataloustuotteen tuotantoa koskevia sopimuksia
  - 6) kasvintuotantoa
- (210/2010, 1 §).

Kunnan on lain velvoittamana oltava mukana erilaisissa yhteistoimintaorganisaatioissa, joista yksi on maaseutuhallinto. Maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi kuntien on perustettava toiminnallinen kokonaisuus, jonka alueella toimii vähintään 800 maatilaa siten, että tehtäviä hoitaa vähintään viisi viranhaltijaa tai toimihenkilöä. Jos vaatimukset eivät kunnassa täyty, kunnan on liityttävä vaatimukset täyttävään maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen. (210/2010, 4 §.)

Käytännössä viranomaistehtäviin kuuluu mm. viljelijätukihakemusten vastaanotto ja alustava tarkistus, hallinnolliset tarkistukset, tuki-, sitoumus- ja takaisinperintäpäätösten tekeminen ja tukihakemusmenettelyyn liittyvät neuvontatehtävät viljelijäkoulutukset mukaan lukien (Nykänen 2015).

2.1.2 Asiantuntija- ja kehittämispalvelut

Asiantuntijapalveluilla tässä työssä tarkoitetaan niitä palveluita, jotka liittyvät viljelijän ammattitaitoon. Näitä palveluja ovat esimerkiksi neuvonta eläinten hyvinvointiin liittyen, viljely- tai ruokintasuunnitelmien laadinta, tukihakemuksien laadinta tai veroilmoituksen laadinta.

Kehittämispalvelut liittyvät puolestaan maatalan yritystoiminnan kehittämiseen. Kehittämispalveluja voivat olla esimerkiksi maatalan yhtiöittämisasiat, sukupolvenvaihdot, investointien suunnittelu, tuotantosuunnan muutokset, tuotteistaminen ja markkinointi sekä kilpailukyvyn parantaminen. Kehittämistoiminta voi olla myös verkostoitumista.

Tämän lisäksi kunnissa on maaseudun kehittämistoimintaa (maaseutuelinkeinojen toimintaympäristön kehittäminen), joka tarkoittaa käytännössä laajempaa elinkeinopolitiikkaan liittyvää kehittämistä. Näitä kehittämistoimia ovat esimerkiksi kehityshankkeet. Leppävirta on ollut mukana mm. seudullisissa lähiruoka- ja aktiivinen SPV-tila -hankkeessa, suunnittelemassa pienteurastamohanketta, sekä marjaosaamiskeskuksen kanssa yhteistyössä lajikekehityshankkeessa.

Yllä mainittujen tehtävien järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Vapaaehtoisilla tehtävillä kunta voi edistää kuntalaisten hyvinvointia, paikallista kehitystä ja alueen elinvoimaa. Kunnilla on itsehallinnollisten tehtävien osalta täydellinen harkintavalta, rahoitusvastuu sekä päätösvalta siitä missä määrin ja miten nämä tehtävät hoidetaan (Sallinen 2015).

2.2 Sidosryhmät

2.2.1 Leppävirran maaseudun yhteistyöryhmä ja Leppävirran maaseutuohjelma 2011

Leppävirran kuntaan on perustettu vuonna 2013 maaseudun kehittämiseksi yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmän tehtävänä on päivittää ja seurata Leppävirran maaseutuohjelman toteutumista sekä toimia yhteydenpitoverkostona kylien, maaseutuyrittäjien, kunnan ja muiden toimijoiden välillä. Maaseudun yhteistyöryhmän vetovastuu kunnassa on sivistystoimen johtajalla. Maaseudun yhteistyöryhmään kuuluvat myös kyläneuvoston, Leppävirta-seuran, MTK Leppävirran, Mansikka ry:n, Leppävirran Yrittäjien sekä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan edustajat. (Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 2013.)

Leppävirran maaseutuohjelma on yhteenveto kyläsuunnitelmista, yrittäjien, MTK:n ja Leppävirta-seuran työpajoista sekä kuntastrategiasta. Ydinkysymyksenä ohjelmassa on kuinka yhdistetään asukkaiden, elinkeinoelämän, julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tuottamat ajatukset ja palvelut mahdollisimman hyvin kaikkien yhteiseksi hyödyksi. (Viinikainen 2011, 4.) Maaseutuohjelmassa on viisi teemaa:

- 1) Asuminen ja elinympäristö
- 2) Elinkeinoelämä
- 3) Palvelut
- 4) Ympäristö, liikenne, infra
- 5) Liikunta, kulttuuri ja vapaa-aika.

Näiden teemojen alle on kerätty kuvaus nykytilasta sekä määritelty tavoitteet ja toimenpiteet. Lisäksi teemat on sidottu Leppävirran kunta- ja hyvinvointistrategiaan vuosille 2010–2015 tekstiotteella strategiasta. Nykyisen maaseutuohjelman laadinta on aloitettu vuonna 2010 ja se on tullut voimaan vuonna 2011. Ohjelman kokoamiseen osallistuivat Leppävirran kunta, Leppävirran kyläyhdistykset, MTK Leppävirta, Leppävirran Yrittäjät ja Leppävirta-seura. (Viinikainen 2011, 4).

2.2.2 Sydän-Savon maaseutupalvelu

Viranomaispalvelut Leppävirran kunnalle tuottaa maaseutuhallinnon yhteistointa-alueen (myöh. YTA) palveluorganisaatio Sydän-Savon maaseutupalvelu, jonka isäntäkuntana toimii Siilinjärvi. YTA muodostuu Juankosken, Kuopion, Suonenjoen ja Varkauden kaupungeista sekä Kaavin, Leppävirran, Siilinjärven, Rautalammin, Rautavaaran, Tervon, Tuusniemen ja Vesannon kunnista.

Viranomaispalveluiden lisäksi Sydän-Savon maaseutupalvelu tarjoaa ”maatilojen ja maaseudun pienyritysten neuvonta ja aktivoiminen” -palvelukokonaisuutta lisäpalveluna. Palvelu on ensiasteen neuvontaa sekä tukea maaseutuyrittäjille. Tarvittaessa asiakas ohjataan eteenpäin muihin neuvonta- ja kehittämispalveluihin.

Sydän-Savon maaseutupalvelu toimii myös maatilojen aktivoijana sekä tiedon jalkauttajana. Maaseutuasiamiehet käyvät oman alueensa tilakäynneillä kartoittamassa tilojen kehitystarpeita. Tilakäyntien tarkoitus on kerätä kentältä tietoa, jotta käytössä olisi ajantasaista tietoa tilojen kehitystarpeista ja arjesta. Kehittämistarpeet välitetään hanketoimijoille (esim. Savonia ammattikorkeakoulu) ja hankkeita suunnitellaan yhteistyössä heidän kanssaan. Tilakäynneillä on myös mahdollisuus tilojen ja/tai muiden toimijoiden väliseen yhteistyökoordinointiin mm. työvoimakysymyksissä ja peltojen, tuotantorakennusten ja -koneiden tehokkaassa käytössä. Sydän-Savon maaseutupalvelu tekee myös alkukartoituksia kehystoimenpiteitä varten esimerkiksi investointia tai sukupolvenvaihdosta suunniteltaessa sekä ohjaa rahoituksen hyödyntämisessä. (Nykänen 2015.)

Tällä hetkellä Leppävirta hankkii Sydän-Savon maaseutupalvelulta vain viranomaistehtävät. Neuvonnalliset tehtävät eivät kuulu viranomaistehtäviin. Tämä on koettu asiakaspalvelutilanteissa haasteelliseksi, sillä puhe kääntyy usein aiheeseen, joka katsotaan kehittämistoiminnaksi ja maaseutuasiamies joutuu kieltäytymään neuvonnasta. Lisäpalvelun ostaminen Sydän-Savon maaseutupalvelulta voi olla yksi vaihtoehto kunnan maaseutuelinkeinojen kehittämispalvelujen tuottamiselle.

2.2.3 Muut sidosryhmät

Leppävirran kunnan alueella maaseudun kehittämistyössä vahvasti mukana ovat myös MTK Leppävirta, ProAgria Pohjois-Savo, Mansikka ry. (Leader-rahoitus), Kehitysyhtiö Navitas ja Marjaosaamiskeskus, joiden kanssa kunnan elinkeinotoimi tekee yhteistyötä. Nämä toimijat tuottavat maaseutuelinkeinojen asiantuntija- ja kehittämispalveluita. Yhteistyötä tehdään myös lähikuntien (Pieksämäki, Varkaus, Joroinen ja Heinävesi) kanssa.

2.3 Toimintaympäristö ja sen muutos

Euroopan unionin alueen taloustilanne on epävakaa ja julkisen sektorin taloudellinen kantokyky on heikentynyt. Kansallisella politiikalla pyritään lisäämään työpaikkoja sekä kansainvälisyyttä koko maassa. Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman mukaan kasvuhakuisuus, uusien työpaikkojen luominen, innovatiivisuus sekä kansainvälisyyteen pyrkiminen tulee muotoilla niin, että ne johtavat myönteiseen kehitykseen myös maaseudulla. (TEM 2014, 14.) Kunnilla julkisen sektorin toimijana on rooli tämän pyrkimyksen toteuttajana. Maaseutuelinkeinoja koskien infrastruktuurin ylläpito ja kehittäminen luovat maaseutuyrittämiselle perusedellytykset. Maaseutuelinkeinojen yritystoiminnan kehittämiseen panostaminen on kunnan kannalta myös tärkeää, jotta yritykset toimivat jatkossakin ja näin harvaan asutuilla alueilla toimeentulo on mahdollista.

Muuttuvassa toimintaympäristössä pärjääminen edellyttää alueilta uudistumiskykyä. Maaseutualueiden haasteena innovaatiotoiminnassa ovat toimijoiden pienuus ja vähyys. Paikallinen osaaminen ja verkostoituminen ovat maaseutualueiden uudistumisen kannalta avainasemassa. (TEM 2014, 15.)

Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa kerrotaan, että maakunnan haasteena ovat mm. väestön väheneminen, ikääntyminen ja kuntatalouden haasteet (ELY 2014, 4). Leppävirran kunnan huoltosuhte vuonna 2012 oli 1,65 koko maan huoltosuhteen ollessa 1,32 (Tilastokeskus 2014). Tämä tarkoittaa sitä, että Leppävirralla on koko maan keskiarvoa enemmän työvoiman ulkopuolella tai työttömänä olevia henkilöitä yhtä työllistä kohden. Kunnan alueesta suu-

rin osa on harvaan asuttua maaseutua, missä muuttotappiota tapahtuu eniten. Väestön ikääntyminen sekä harva asutus luo erityisiä haasteita asumisen ja palveluiden järjestämiseen kunnassa.

Maaseutuelinkeinot ovat merkittävässä osassa harvaan asutun alueen toimeentulosta. Vuonna 2013 Leppävirran 10 170 asukkaasta n. 4 500 asui taajamien ulkopuolella (Pohjois-Savon liitto 2015b). Samaan aikaan maatalous- ja puutarhayritysten määrä oli 194 kpl (Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus 2014). Vuonna 2012 työllinen työvoima alkutuotannossa oli 10,4 % kokonaistyövoimasta (Pohjois-Savon liitto 2015h).

Tällä hetkellä tuotannossa olevia maatiloja Leppävirralla on 190 (Luonnonvarakeskus 2015), joista maitotiloja 50 kpl. (Pohjois-Savon liitto 2015c). Viljelyksessä olevaa maatalousmaata on 5 297 ha ja keskimääräinen tilakoko 27,3 ha koko maan keskiarvon ollessa 41,5 ha/tila. Myös Pohjois-Savon sisällä Leppävirran tilakoko on keskiarvoa pienempi keskiarvon ollessa 38 ha/tila. (Pohjois-Savon liitto 2015e). Leppävirralla marjantuotanto on yksi merkittävä tuotantosuunta. Vuonna 2013 marjanviljelijöitä oli 36 kpl, viljelyala 180,5 ha. (Pohjois-Savon liitto 2015a). Leppävirran kunnan keskimääräistä pienempää tilakokoa selittää osittain juuri marjanviljelyn suuri osuus kokonaistilamäärästä.

Tilamäärän säilyminen nykyisellä tasolla edellyttäisi useiden sukupolvenvaihdoksen toteutumista tiloilla vuosittain. Myös uusien investointien toteutuminen alueella on turvattava. Nämä lisäävät tilojen kehittämispalveluiden tarvetta Leppävirran kunnassa.

Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelmassa tavoitteet uusien investointien sekä maidontuotannon osalta on asetettu korkealle perustuen edellisen ohjelmakauden hyviin tuloksiin. Tämänhetkisen kansainvälisen poliittisen tilanteen ja siitä johtuvan viennin romahtamisen sekä tuottajahinnan laskun ajoittuminen samaan aikaan EU-tukien ohjelmakauden vaihtumiseen ja kiintiöiden vapautumisen kanssa aiheuttaa varmasti jonkin verran investointihaluttomuutta.

Tavoitteiden saavuttaminen kuluvalle ohjelmakaudella tulee olemaan haasteellista, mikäli vientirajoitteet pysyvät pitkään voimassa. Osaltaan tilanne tervehdyttää tilakantaa, kun huonosti kannattavat yritykset lopettavat ja tuotannontekijät, kuten pellot, saadaan mahdollisesti tehokkaampaan käyttöön. Tärkeää kuitenkin on valaa yrittäjiin uskoa, että parempi aika koittaa sekä rohkaista ja neuvoa kehittämisasioissa.

Toimintaympäristön erityispiirteinä voidaan mainita saatavilla olevien palveluiden pirstaleisuus. Asiantuntijaorganisaatioita on useita ja viljelijöiden voi olla epäselvyyttä eri organisaatioiden rooleista tai jo siitä kenen kanssa ovat milloinkin tekemisissä vrt. luku 5.2.

2.4 Maaseutuohjelmat ja maaseudun kehittämistavoitteet

2.4.1 Mahdollisuuksien maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2014–2020

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) sekä maa- ja metsätalousministeriön (MMM) ja työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) maaseutupoliittinen tavoite on elinvoimainen maaseutu ja toimivat maaseutuelinkeinot. YTR on valtioneuvoston asettama yhteistyöelin ja laaja verkosto, joka kehittää maaseutua ja edistää maaseudun huomioon ottamista päätöksenteossa. Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman politiikan ja kehittämistyön lähtökohtana ovat paikalliset tarpeet ja vahvuudet (TEM 2014, 6). Kokonaisohjelma ei ole rahanjako-ohjelma EU-perusteisten ohjelmien tapaan, vaan sen vaikutus perustuu informaatio-ohjaukseen, jolla vaikutetaan niin valtion kuin kuntien budjettivarojen käyttöön.

Ohjelman lähtökohta, paikkaperustaisuus, merkitsee sitä, että kehittämisessä ymmärretään alueen resurssit ja toimintamahdollisuudet. Alueilla on erilaiset pääomat, kuten luonnon resurssit, sosiaalinen pääoma, kulttuuri, perinne, infrastruktuuri ja tahtotila. Tarkoituksena on aktivoida paikalliset toimijat, edistää verkostoitumista ja kytkeä julkisen rahoituksen lisäksi yksityisiä varoja ja talkootyötä toimintaan. (TEM 2014, 9.)

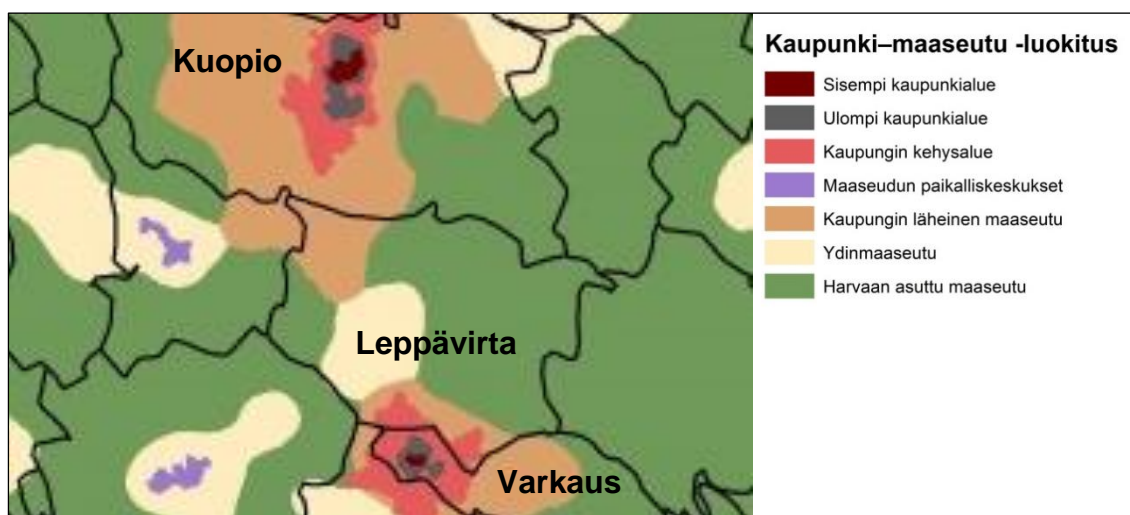

Ohjelmassa on viisi teemaa (Osallisuus ja lähidemokratia, Asuminen ja palvelut, Infrastrukturi ja maankäyttö, Elinkeinot ja osaaminen sekä Ekosysteemipalvelut), joiden yhteyteen on laadittu 63 konkreettista toimenpidettä. Toimenpiteitä toteuttaa laaja joukko maaseudun kehittäjiä niin yksityiseltä, julkiselta kuin kolmannelta sektorilta. (TEM 2014, 6.)

Kokonaisohjelman kolmas teema – Elinkeinot ja yrittäjyys – liittyy vahvimmin kunnan elinkeinotoimen palveluiden kehittämiseen. YTR on asettanut tavoitteeksi vuoteen 2020 mennessä, että maaseudulla sijaitsevien yritysten määrä ja niiden kilpailukyky on kasvanut, yrittäjien liiketoimintaosaaminen on vahvistunut sekä uskallus uusiin investointeihin lisääntynyt (TEM 2014, 37).

Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman mukaan edellytys yrityskannan säilyttämiselle ja uusien yritysten syntymiselle ja kasvulle on yrittäjyyttä tukeva toimintaympäristö ja sen kehittäminen. Harvaan asutulla maaseudulla maatalouden ja alkutuotannon rooli on edelleen merkittävä ja niiden suhteellinen osuus työllistäjänä lisääntyy mitä kauemmas paikalliskeskuksista siirrytään. (TEM 2014, 37.)

Leppävirran kunta on luokiteltu suurimmaksi osaksi harvaan asutuksi maaseudeksi. Vain kirkonkylä ja sen läheiset alueet luokitellaan ydinmaaseudeksi (kuva 1). Kunnan lähellä Kuopiota sijaitseva osa luokitellaan kaupungin läheiseksi maaseudeksi sekä Varkauden läheinen Timolan alue kaupungin kehysalueeksi. (Suomen ympäristökeskus 2014.)

Kuva 1. Kaupunki-maaseutu-luokitus kuntarajojen mukaan (Suomen ympäristökeskus 2014)

Yritystoiminnan haasteina harvaan asutulla maaseudulla ovat työvoiman saataavuus, jatkajan löytyminen, tieverkoston toimivuus, sähkö-, vesi- ja tietoliikenneyhteydet (TEM 2014, 39–40).

Tätä taustaa vasten Leppävirran kunnan on kiinnitettävä huomiota toimintaympäristöön ja sen kehittämiseen. Maaseudun yhteistyöryhmä esittää elinkeinot ja yrittäjyys -teeman toimenpiteiksi kuntien kohdalla kunnan ja maaseudun yrittäjien välistä strategista yhteistyön tiivistämistä sekä lisäämään yrittäjien valmiuksien kunnallisiin kilpailutuksiin. Kuntien tulisi myös lisätä paikallisten palveluiden ja tuotteiden käyttöä sekä vahvistaa maaseudun yrittäjien työssä jaksamista. Kunta voi myös edistää yrittäjien välistä yhteistyötä, jolla synnytetään lyhyitä elintarvikeketjuja maaseudulle. (TEM 2014, 40–42.)

Yritystuki- ja neuvontapalveluiden kehittäminen yrittäjälähtöisesti sekä luonto- ja hyvinvointipalveluiden lisääminen parantamalla alan näkyvyyttä ja vahvistamalla eri toimialojen välistä yhteistyötä ovat toimenpiteitä, joihin myös kunta voi vaikuttaa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Työvoiman saatavuuden edistämiseksi kunta voi toimia yrittäjiä ja oppilaitoksia yhdistäjänä, järjestää rekrytointikoulutusta ja kausityöntekijöiden kotouttamista.

2.4.2 Rajattomien mahdollisuuksien maaseutu – Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020

Rajattomien mahdollisuuksien maaseutu – Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020 on Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) suunnitelma maaseutustrategian toteuttamiseksi sekä maaseuturahaston ja muiden rahastojen rahoituksen kohdentamiseksi. Strategia pohjautuu ekosysteemipalveluihin huomioiden ilmastonmuutoksen ja ympäristön kaikessa toiminnassa (Kärkkäinen 2015).

Pohjois-Savon maaseudun visio vuoteen 2020:

Vuonna 2020 Pohjois-Savo on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tunnettu ruokamaakunta. Ruoan tuotanto ja jalostus on ekotehokasta. Monipuolinen metsätalous on perustana vahvalle bioenergian tuotannolle. Uusiutumiskykyiset yrityksen ja uudenlaiset yhteistyöverkostot ovat osa kestävää ja viihtyisää rajattomien mahdollisuuksien maaseutua. (ELY 2014, 5.)

Pohjois-Savon maaseutustrategia ja kehittämissuunnitelma pohjautuvat kuuteen painopisteeseen:

- 1) perusmaatalous
- 2) erikoismaatalous
- 3) elintarvikejalostus
- 4) metsäketju – puuntuotanto, bioenergia ja metsien tarjoamat ympäristöpalvelut
- 5) monipuolinen maaseutuyrittäjyys
- 6) maaseudun kestävä aluerakenne.

Painopistealueet puolestaan pohjautuvat maakunnan maaseudun vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin sekä edellisten kausien kehittämistyöhön. Suunnitelmaa toteutetaan kohdentamalla maaseuturahaston ja muiden rahastojen rahoitusta yrittäjyyden kehittämiseksi hanke- ja yritystukien muodossa. (ELY 2014, 6.) Suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet kohdistuvat tiedon ja osaamisen lisäämiseen, yrittäjyyden vahvistamiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen (ELY 2014, 5.) Painopisteet huomioivat EU:n maaseudun kehittämisen ohjelmakauden 2014–2020 kolme päätavoitetta ovat maatalouden kilpailukyky, luonnonva-

rojen kestävä käyttö sekä maaseutualueiden tasapainoinen aluekehitys (Kärkäinen 2015).

Ohjelmaan liittyvissä toimenpiteissä kunta on mukana esimerkiksi aktivoimalla yrityksiä sekä valmistelemalla hanke- ja investointisuunnitelmia. Kunnat osallistuvat toimenpiteiden rahoittamiseen kuntarahaosuudella, joka ohjataan ainoastaan hanketukien rahoitukseen (ELY 2014, 33).

2.4.3 Leppävirran maaseudun yhteistyöryhmän asettamat tavoitteet

Leppävirran maaseudun yhteistyöryhmä on määritellyt erilaisia tavoitteita Leppävirran maaseutuohjelmassa. Tavoitteet pohjautuvat osittain Leppävirran kunnan edelliseen kuntastrategiaan. Tavoitteet elinkeinoelämän osalta ovat:

- yrittäjien ja kunnan yhteistyö paremmaksi
- taajama-alueen yrittäjien ja maaseutuyrittäjien yhteistyön tiivistäminen
- liikevaihdon nostaminen peltohehtaaria kohden
- Leppävirta on Suomen metsäisimpiä pitäjiä – uudenlaisten energia- ja yrittämisratkaisujen hyödyntäminen
- työvoiman saatavuuden turvaaminen, sukupolvenvaihdosten onnistuminen, toimiva ja kannattava yritystoiminta, kunnan vetovoimaisuuden turvaaminen (Viinikainen 2011, 9).

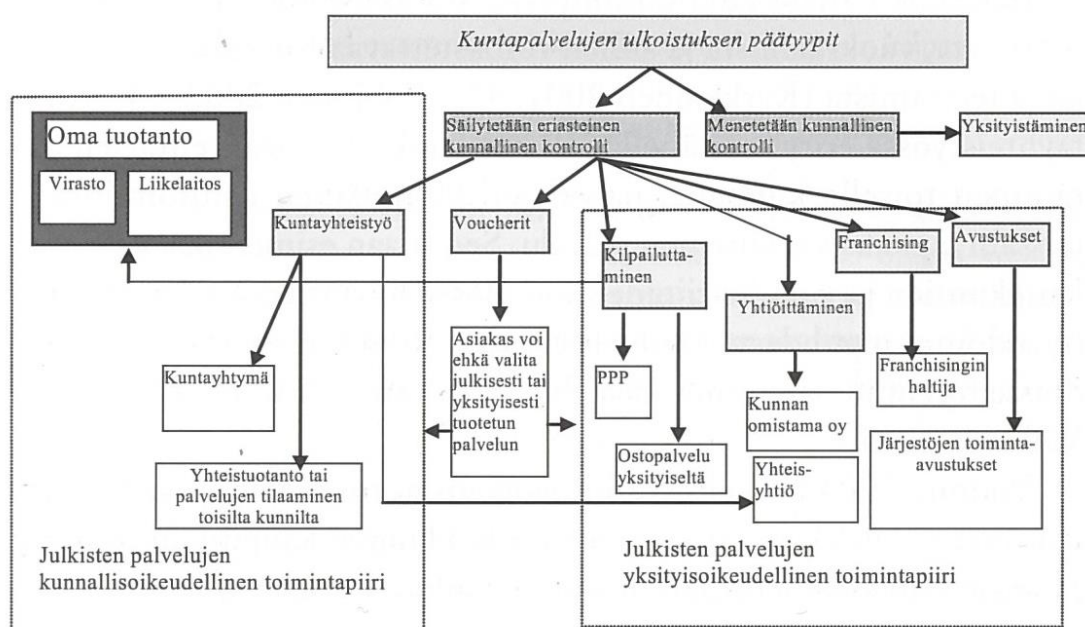
2.5 Kunnallisten palveluiden tuottamismallit

Kuntalain 2 §:n mukaan kunnalliset palvelut voidaan tuottaa oman tuotannon lisäksi

- yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa
- hankkia palvelut ostopalveluina toiselta kunnalta tai kuntayhtymältä
- perustaa palveluja tuottavan osakeyhtiön tai olla sellaisen osakkaana
- hankkia palvelut ostopalveluina yksityiseltä palveluntuottajalta.

(365/1995.)

Kuntapalvelun ulkoistuksen päätyypit on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4. Julkisten palveluiden ulkoistaminen kunnallishallinnossa (Valkama ym. 2008, 71)

Palveluiden tuottaminen omana tuotantona takaa kunnallisen kontrollin säilymisen. Oma tuotanto voi kuitenkin olla kulurakenteeltaan raskas varsinkin monialaista erityisosaamista vaativissa tehtävissä.

Palvelut voidaan hankkia myös kunnan ulkopuoliselta toimijalta. Toimintojen ulkoistamisella tavoitellaan sellaista erikoisosaamista, jota toimijalta itseltään puuttuu ja jota ei katsota tarpeelliseksi hankkia. Ulkoistamisella voidaan myös muuttaa kiinteitä kuluja muuttuviksi kuluiksi. (Valkama ym. 2008, 70.)

Julkisyhteisöjen, kuten kuntien, on hankinnoissaan sovellettava hankintalakia (348/2007, 6 §). Lain tarkoitus on järjestää lakitasoinen turva kilpailun toteutumiselle sekä kilpailuihin osallistuvien tasapuolinen kohtelu (Valkama ym. 2008, 61). Hankintalain soveltamiseen on tietyt EU- ja kansalliset kynnysarvot. Kunta voi tehdä hankintoja ilman kilpailutusta vain erityisestä syystä, kuten kansallisen kynnysarvon alittuminen tai suoran neuvottelumenettelyn käytölle asetettujen ehtojen täyttyminen. Kilpailutus voidaan jättää tekemättä, jos hankinta tehdään yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisessä. (Valkama ym. 2008, 63.)

Myös kuntayhteistyö voi tuottaa ulkoistamisen kaltaisia hyötyjä. Valkaman (2008, 70) mukaan yhteistyö voi perustua kuntien yhteisorganisaatioihin tai sopimuksiin esimerkiksi palveluiden yhteiskäytöstä. Kunnilla voi olla palvelun tuottamiseen myös yhteinen virka tai siirtää palvelun hoidon toisen kunnan tehtäväksi (Valkama ym. 2008, 71).

Leppävirran kunnan maaseutuhallinnon viranomaistehtävien osalta sovelletaan yhteistyömallia, jossa muodostettiin seudullinen yhteistoiminta-alue ks.12. YTA:n palveluorganisaationa toimii Sydän-Savon maaseutupalvelu, jonka palvelukseen yhteistoiminta-alueen kuntien maaseutuviranomaiset siirtyivät vanhoina työntekijöinä. Tämä on ns. kilpailutuksen rajanvetotapaus. Viranomaispalvelun hankinta tehdään sopimuksella suoraan palveluorganisaatiolta.

Tilaaja-tuottajamalli

Tilaaja-tuottajamallissa ajatuksen lähtökohta on se, että kuntaorganisaatiossa nimetään erikseen tilaajayksiköt ja palveluiden tuottajat. Jos palvelut voidaan hankkia kilpailluilta markkinoilta, ei kunnan tarvitse ylläpitää tuottajia. (Valkama ym. 2008, 46.) Maaseutuelinkeinojen asiantuntija- ja kehittämispalveluiden osalta tilaaja-tuottajamallia voidaan myös soveltaa. Tätä mallia sovellettaessa kilpailutus on järjestettävä, mikäli hankinnan hinta ylittää kansallisen kynnysarvon 15 000 € (Valkama ym. 2008, 68).

Kilpailutettu puitesopimusjärjestelmä ja kunnan tuki palveluiden kustannuksiin

Kunnissa palvelusetelijärjestelmä on tarkoitettu sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöön. Palveluseteli tarkoittaa kunnan myöntämää sitoumusta korvata palveluiden käytöstä aiheutuvia kustannuksia ennalta määriteltyn arvoon asti. (Kuntaliitto 2015.) Valkaman (2008, 63) mukaan palveluseteleitä käytettäessä lopullisen hankinnan tekee asiakas, minkä vuoksi kyse ei ole julkisyhteisön omasta hankinnasta ja näin kilpailutusta ei tarvitse järjestää.

Palvelusetelijärjestelmä ei kuitenkaan lainsäädännön takia sovellu maaseutuelinkeinojen asiantuntija- ja kehittämispalveluiden järjestämiseen. Kilpailutetulla puitesopimusjärjestelmällä voidaan tosin päästä samankaltaiseen lopputulokseen. Valmiiksi kilpailutetun sopimuksen käyttö säästää resursseja pitkäaikaisessa yhteistyössä. Sopimukseen voidaan sisällyttää esimerkiksi kunnan sitoumus tiettyjen palveluiden käyttökustannusten maksusuudesta. Sopimukseen on kirjattava, mihin palveluihin ja mihin arvoon saakka kunnan maksusitoumus on voimassa. Käytettäessä sopimusta maksusitoumuksesta asiakkaan maksusuus muodostuu pienemmäksi suoritushetkellä. Puitesopimuksen kilpailutus on kunnalle melko raskas prosessi, eikä se välttämättä sovellu harvakseltaan käytettäviin palveluihin.

Kunta voi myös myöntää avustuksia eri palveluiden käytöstä aiheutuneisiin kustannuksiin. Avustuksen määrä ja käyttökohteet on määriteltävä ennakoon ja niiden myöntämisessä on noudatettava tasapuolisuutta. Harkinnanvaraiset avustukset aiheuttavat helposti eriarvoisuutta yrittäjien välille. Avustusten myöntäminen tapahtuu toteutuneiden kustannusten perusteella jälkikäteen, jolloin asiakkaan maksusuus on suoritushetkellä suurempi.

2.6 Palveluiden kustannusarvio tilaaja-tuottajamallilla sekä omana tuotantona

Ennen järjestämisvaihtoehtojen arviointia kunnan on selvitettävä oman toiminnan kustannukset palvelun tuottamiseksi.

a) Ostopalvelu: esimerkkinä Sydän-Savon maaseutupalvelu

- kustannus 18 000 €/vuosi
- resurssit: osa Leppävirta-Varkaus alueen maaseutuasiamiehen työajasta + erikoisosaamista vaativissa tapauksissa erikoisasiantuntijan työpanos
- palvelu sisältää: tilojen kehitystarpeiden kartoitus, ensiasteen neuvonta, tilojen aktivointi, tiedon jalkauttaminen, avustaminen kehityssuunnitelmien, vuokrasopimusten ym. laadinnassa, rahallinen avustus SPV asiantuntijapalvelun käyttöön.

b) Oma tuotanto: esimerkkinä elinkeinoasiamies sekä kunnan työntekijä kehitystehtävissä

- kustannus 15 000 €/vuosi (elinkeinoasiamies) tai 11 000 €/vuosi (kunnan muu asiantuntija). Kustannus on laskettu 25 %:n työaikaa vastaavalla kuukausipalkalla sivukuluineen.
- resurssit: 25 % työajasta
- palvelun sisältö: voidaan räätälöidä vapaasti kunnan ja yrittäjien tarpeita vastaavaksi, tilojen aktivointi, ensiasteen neuvonta, ajan-kohtaisista asioista tiedottaminen, avustaminen erilaisten suunnitelmien laadinnassa (esim. hankesuunnitelmat, kehityssuunnitelmat ym.)
- Oma tuotanto voidaan järjestää joko oman työn ohessa tehtävänä työnä 25 % työajalla, palkkaamalla osa-aikainen työntekijä tai palkkaamalla yhteinen työntekijä useamman kunnan kesken. Viimeisessä vaihtoehdossa kuntien maksuosuus täytyy määritellä tilojen määrän ja kunnan koon mukaisessa suhteessa.

3 Tutkimuksen tarkoitus, työn tavoitteet, tutkimustehtävät ja aiheen rajaus

3.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyöhön liittyvän kyselytutkimuksen tarkoitus on kartoittaa kunnan maatalousyrittäjien tarpeita kunnan järjestämiin asiantuntija- ja kehityspalveluihin sekä selvittää mahdollisia koulutustarpeita. Selvityksen perusteella kunta voi:

- kirkastaa omaa rooliaan maaseutuelinkeinojen kehittämistehtävissä
- tehdä päätöksiä palveluiden tuottamismalleista
- toimia tarvittaessa toteuttavana osapuolena esim. kehityspalveluiden osalta tai asiantuntijapalvelun tuottajana
- hyödyntää olemassa olevia elinkeinotoimen palveluja maaseutuyrityksille
- järjestää koulutuspäiviä.

Tavoitteena on, että tutkimuksen pohjalta tehtyjen toimenpide-ehdotusten perusteella kunnan maaseutuelinkeinojen kehitysbudjettiin varattuja varoja voidaan kohdentaa tehokkaammin. Tulokset voivat toimia myös perusteina määrärahojen kasvattamiselle. Tuloksista on hyötyä myös sidosryhmille.

3.2 Aiheen rajaus

Aihe on rajattu maantieteellisesti Leppävirran kunnan alueeseen. Tutkimus kohdistuu kunnan maaseutuyrittäjiin, jotka ovat joko maanviljelijöitä tai maanviljelykseen kiinteästi liittyviä yrittäjiä esim. koneurakoitsijoita, jatkojalostajia, alihankkijoita tms. Myös päätoimisesti maatilamatkailua harjoittavat yritykset otettiin mukaan kyselyyn. Kohderyhmästä rajataan pois muut maaseudulla yritystoimintaa harjoittavat yrittäjät esim. päätoimisesti pitopalvelu-, hoiva-ala- tai korjaamoyrittäjänä toimivat sekä metsätalousyrittäjät.

3.3 Tutkimusongelmat ja tutkimustehtävät

Tutkimustehtävänä on selvittää:

- mitä asiantuntija- ja kehittämispalveluita alueen maaseutuyrittäjät käyttävät
- ovatko he olleet palveluihin tyytyväisiä
- millaisia palveluja yrittäjät toivoisivat saavansa kunnalta
- millaisissa kehitysprojekteissa he apua tarvitsevat
- millaisia koulutustarpeita yrittäjillä on
- kuinka tyytyväisiä ollaan palveluista tiedottamiseen.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimus oli luonteeltaan palveluita ja palvelutarpeita kartoittava sekä asiakaskunnan tyytyväisyyttä mittaava ja selittävä. Tästä syystä tutkimustyypiksi valittiin Survey-tutkimus, joka toteutettiin pääosin strukturoituja kysymyksiä sisältävällä kyselylomakkeella. Kyselylomake sisälsi myös avoimia kysymyksiä, joiden avulla pyrittiin saamaan selville konkreettisia kehitysideoita sekä yrittäjien tarpeita kunnan palveluille.

Tutkimus toteutettiin sähköisellä kyselylomakkeella (Webropol) (liite 1). Kohde-ryhmässä oli kuitenkin jonkin verran yrittäjiä, joilla ei ollut sähköpostia käytössä, joten heille kysely lähetettiin kirjeitse. Tavoitteena oli saada mahdollisimman kattava otanta alueen noin 200 maaseutuyrittäjästä. Sähköisiä kyselylomakkeita lähetettiin 206 kpl, joista noin kymmentä ei saatu menemään perille vastaanottajan sähköpostiasetuksista johtuvista syistä. Lisäksi kirjeitse kyselyjä lähetettiin 48 kpl. Yhteensä vastauksia saatiin 77 kpl ja vastausprosentiksi 30,3 %, mikä on internet-kyselyissä kohtuullinen otos. Tällä perusteella päätettiin, ettei otantaa tarvinnut paikkaa puhelimitse. Kysely ajoittui maaliskuulle 2015.

Kyselylomaketta ja sen sisältöä muokattiin yhdessä Leppävirran kunnan elinkeinoasiamiehen, kunnan johdon sihteerin, MTK Leppävirran puheenjohtajan sekä Sydän-Savon maaseutupalvelun maaseutuasiamiehen kanssa. Tarkoituksena oli saada kysymyksistä tarpeeksi selkeitä ja yksiselitteisiä, jotta kysymysten avulla saataisiin haluttuja asioita selville.

Kyselyn toteuttamisesta ja sen tavoitteista saatiin pieni lehtijuttu paikallislehteen (Soisalon Seutu), jotta asia saisi enemmän huomiota ja mahdollisesti sitä kautta tutkimukseen saataisiin parempi vastausprosentti. Jutun julkaisu ajoitettiin lähelle kyselyn lähettämisen ajankohtaa, jolloin asia on hyvin mielissä. Lisäksi kyselyä markkinoitiin paikallisen MTK:n kautta sekä kunnan Internet-sivuilla.

Webropol -ohjelma kirjasi ylös vastanneet yrittäjät ja ohjelman kautta lähetettiin muistutukset niille, jotka eivät olleet lähellä vastausajan umpeutumista vielä kyselyyn vastanneet. Tällä menetelmällä saatiin muutamia vastauksia lisää. Vastaajien nimiä ei ollut mahdollista yhdistää yksittäisiin vastauksiin vaan ne käsiteltiin anonymisti.

4.2 Aineiston käsittely ja analyysi

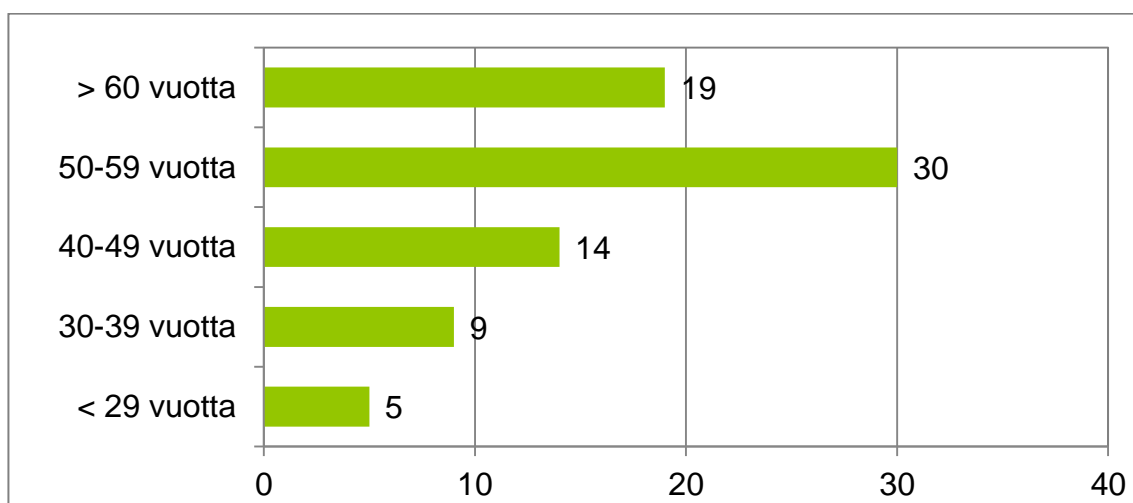
Kysely toteutettiin Leppävirran kunnan käytössä olevalla Webropol -sovelluksella, joka tuottaa vastausaineistosta raportteja käyttäjän määrittelemässä muodossa. Raporttityypiksi valittiin Excel-taulukko, jossa kysymysyhteenvedot oli esitetty omilla välilehdillään ja jossa myös tekstivastaukset sisältyivät raporttiin. Vastauksia tarkasteltiin vastaajamääriin ja prosenttiosuuksiin perustuen.

Kyselyssä avoimissa vastauksissa esiin tulleet kommentit ja kehitysideat kerättiin yhteen ja niistä etsittiin yhteneväisyyksiä eri teemojen alle.

5 Tulokset ja niiden tulkinta

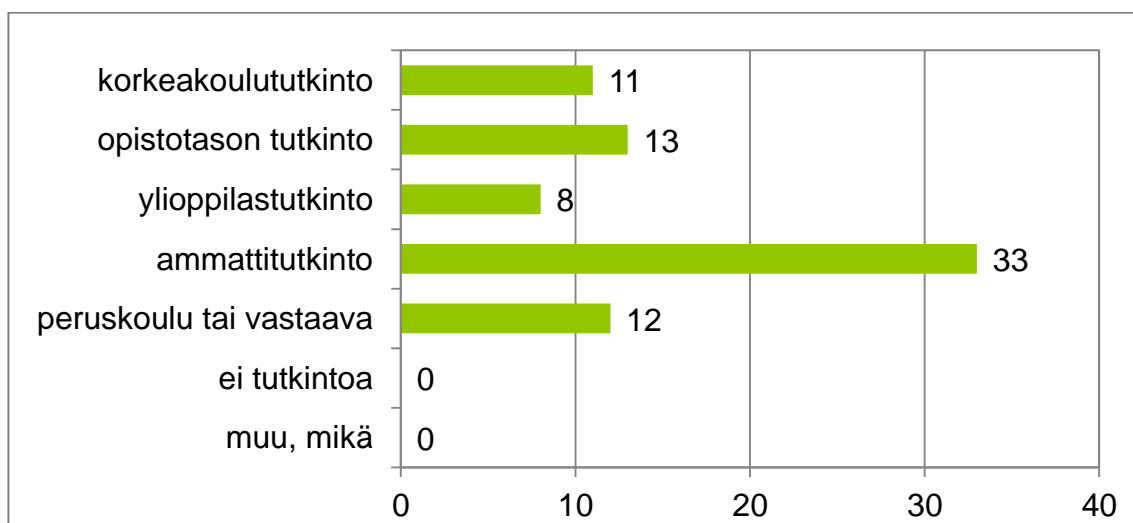
5.1 Taustatiedot

Kyselyyn alussa kysyttiin vastaajan ja tilan taustatietoja. Kyselyyn vastasi 52 miestä ja 25 naista. Vastaajien ikäjakauma on esitetty kuviossa 5. Suurin osa vastaajista oli välillä 50–59 vuotta. Yli 50-vuotiaita oli vastaajista toiseksi suurin osuus. Yhteensä yli 50-vuotiaita oli 64 % vastaajista.

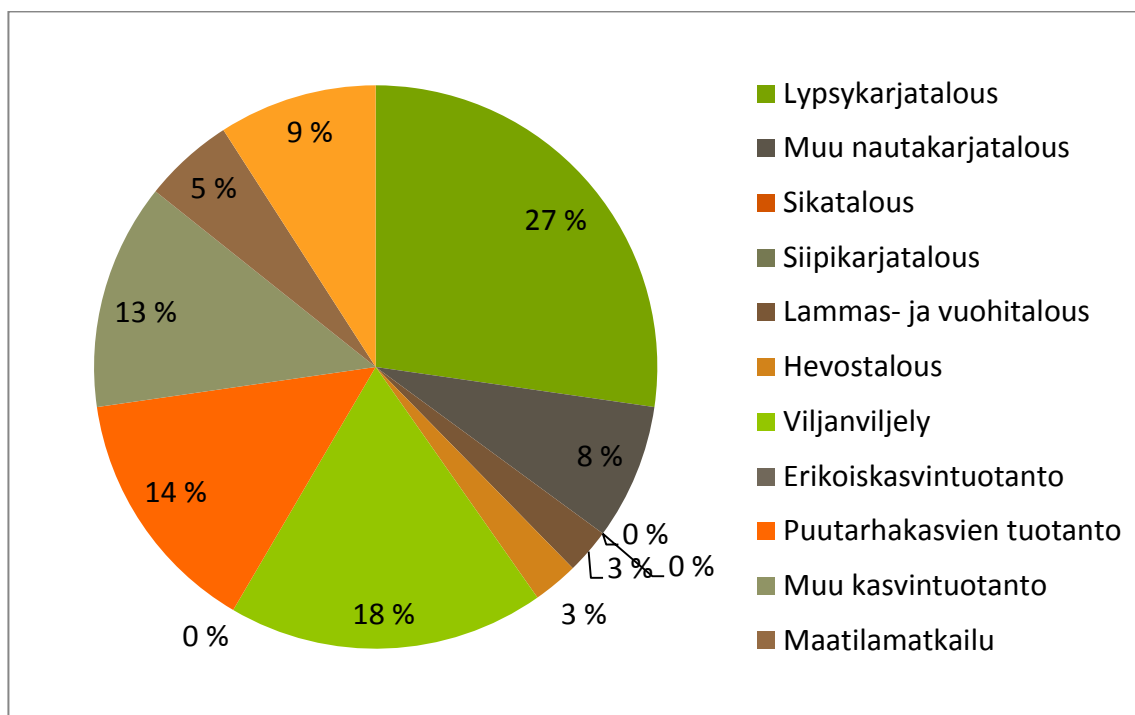
Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma (N=77)

Vastanneista suurimmalla osalla korkein tutkinto oli ammattitutkinto (kuvio 6).

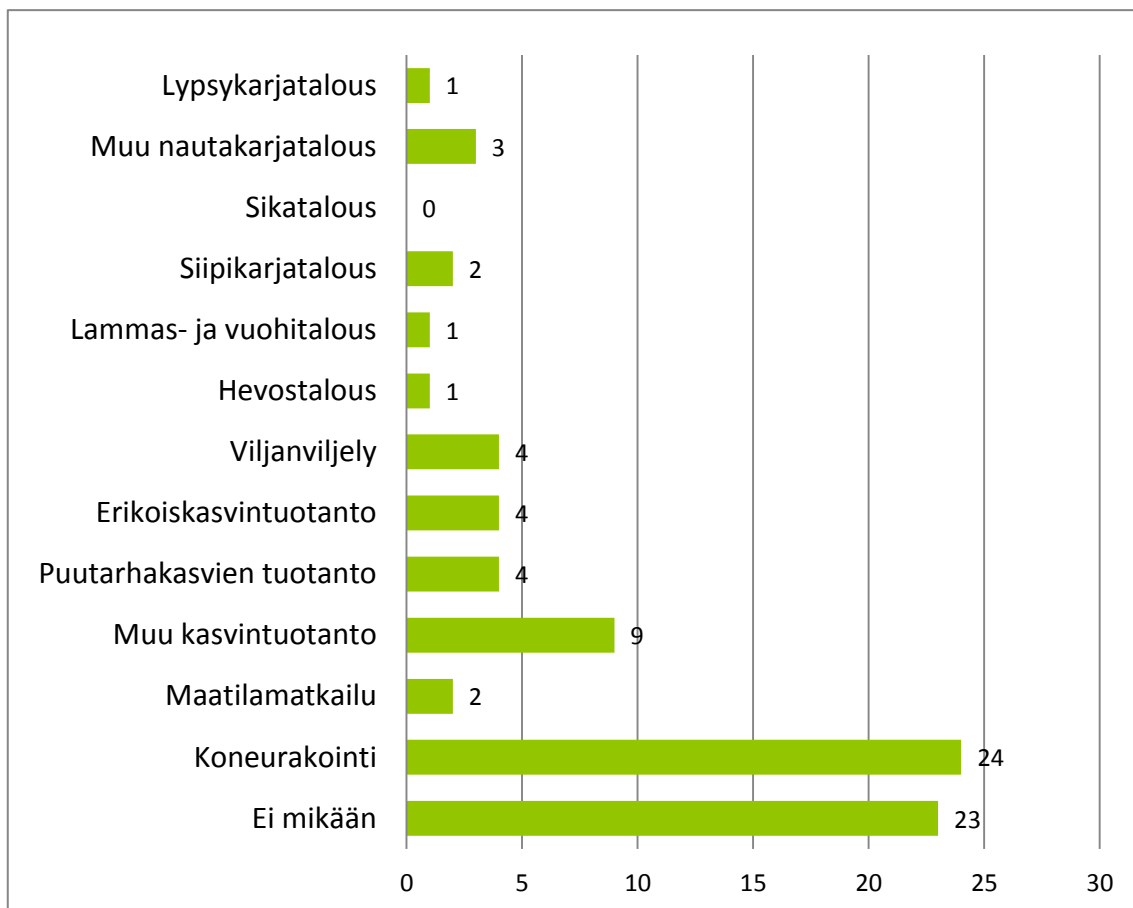
Kuvio 6. Vastaajien koulutustaso (N=77)

Vastanneista suurin osa oli lypsykarjatilallisia, joita oli yhteensä 21 kpl. Seuraavaksi suurin päätuotantosuunta oli viljanviljely. Kyselyyn ei osallistunut yhtään siipikarja- ja sikatalouden harjoittajia eikä erikoiskasvinviljelijöitä (kuvio 7). Lepäpöyrällä ei sikatalouden harjoittajia ole lainkaan ja päätoimisesti siipikarjataloutta harjoittavia tiloja 1 kpl (Räisänen-Jatkola 2015).

Kuvio 7. Vastaajien osuudet päätuotantosuunnan mukaan (N=77)

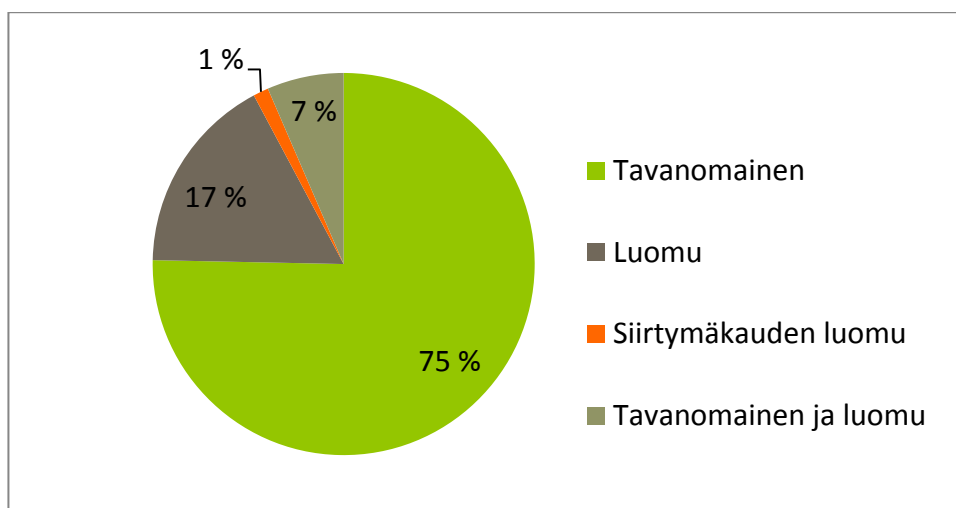
Sivutuotantosuuntia ilmoitettiin yhteensä 72 kpl ja 23 yrityksellä ei sivutuotantosuuntia ollut lainkaan. Suurimpana yksittäisenä sivutuotantosuuntana oli koneurakointi (24 kpl) (kuvio 8). Kohdassa jokin muu sivutuotantosuunniksi oli ilmoitettu metsätalous 10 kpl, mehiläistarhaus 3 kpl, korjaamo ja konepaja 1 kpl, villivihannesten, marjojen ja sienten keräily, kuivatus ja jatkojalostus 1 kpl sekä yksi palkkatyö.

Kuvio 8. Yritysten sivutuotantosunnat (N=94)

Tilakoot vaihtelivat peltoalan mukaan 0 hehtaarista 120 hehtaariin. Tilojen keskimääräinen peltoala oli 33 ha (mediaani 22 ha). Metsää tiloilla oli 0–415 ha, keskimäärin 89 ha (mediaani 60 ha).

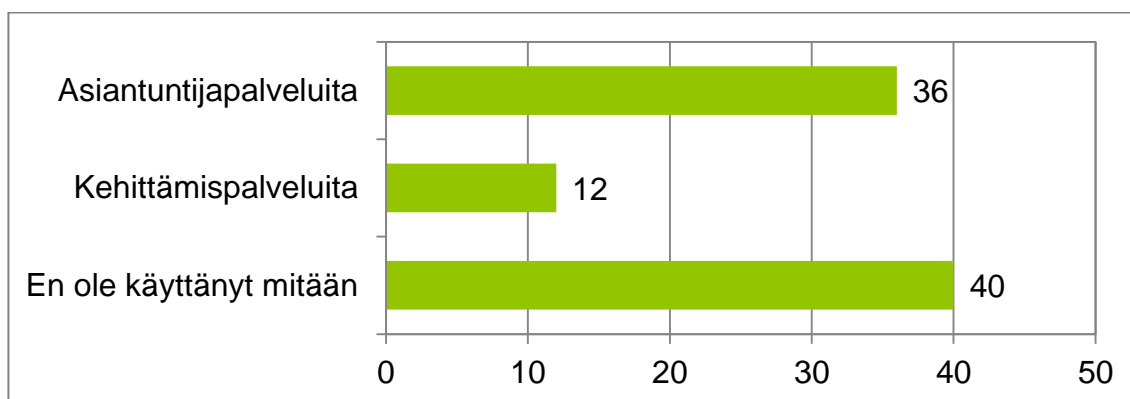
75 % vastaajista ilmoitti tilan tuotantotavan olevan tavanomainen. Loput olivat joko kokonaan luomutuotannossa (17 %) tai osittain tavanomaisessa ja osittain luomutuotannossa (7 %). 1 %:lla tiloista oli luomutuotannon siirtymäkausi meneillään (kuvio 9).

Kuvio 9. Tilojen osuus tuotantotavan mukaan (N=77)

5.2 Kunnan palvelut

Kyselyssä tiedusteltiin, mitä kunnan järjestämiä palveluita yrittäjät ovat käyttäneet. Vaihtoehtoina olivat asiantuntijapalvelut sekä kehittämispalvelut. Kyselyssä piti vielä nimetä, mihin tarkoitukseen palvelua on käytetty. Vastaajista suurin osa ei ollut käyttänyt mitään palvelua. 36 vastaajaa oli käyttänyt asiantuntijapalveluita ja 12 vastaajaa kehittämispalveluita (kuvio 10).

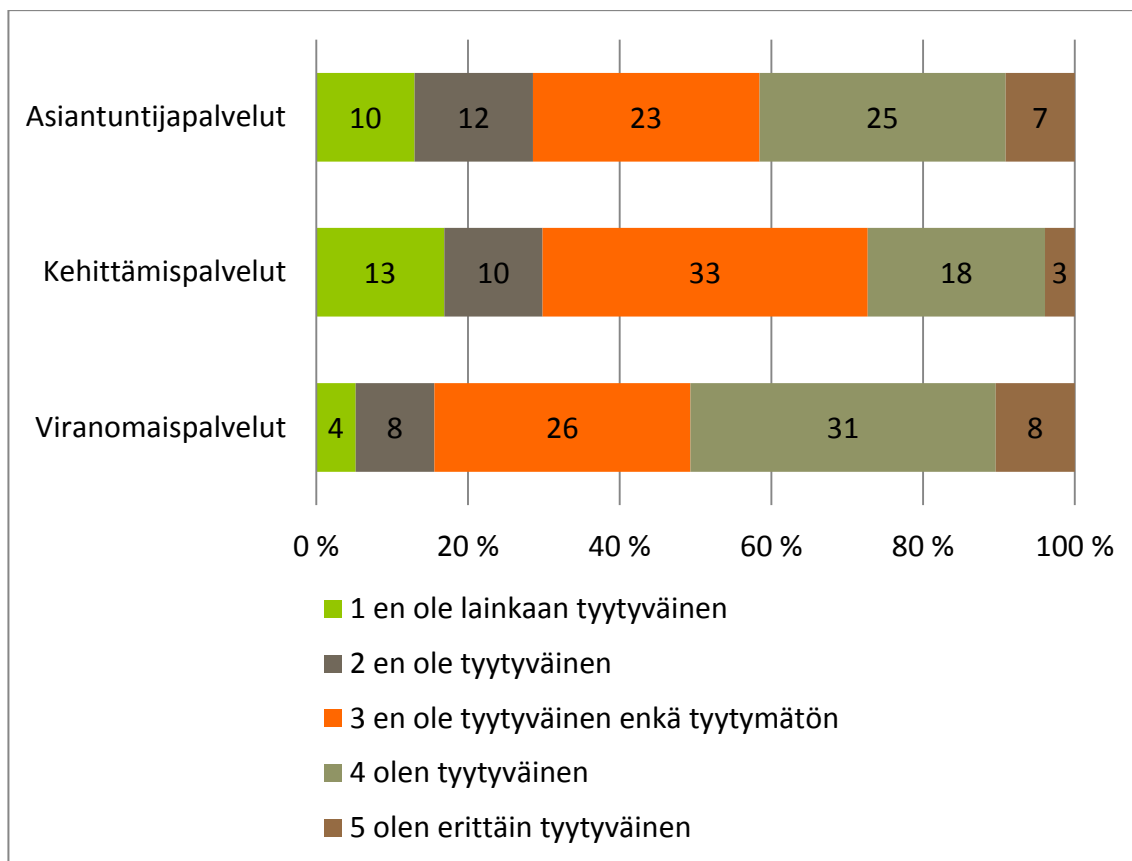
Kuvio 10. Kunnan palveluiden käyttö yritystoiminnan kehittämiseksi (N=88)

Kysymyksen alussa ohjetekstissä oli kerrottu tarkasti, mitä milläkin palvelulla tarkoitetaan. Ohjetekstissä oli myös määriteltä viranomaispalvelut. Kysymys oli tarkoituksen mukaisesti aseteltu näin, koska Leppävirran kunnasta ei ole viime vuosina saanut kunnan puolesta asiantuntijapalveluita ja kehittämispalveluidenkin käyttö on ollut vähäistä. Olettamuksena oli, että tähän kysymykseen vain harva pystyy vastaamaan käyttäneensä ko. palveluita. Kysymykseen liitetty palvelun nimeäminen kuitenkin paljasti yllättäen, että vastaajat eivät ole perillä siitä, minkä organisaation palvelua milloinkin käyttävät. Avoimet vastaukset paljastivat, että etenkin ProAgrian palveluja on luultu kunnan palveluiksi. Tämä selittyy varmastikin sillä, että yksi ProAgria Pohjois-Savon palvelupisteistä sijaitsee Leppävirran kunnantalolla.

Tästä tuloksesta seuraa se, että seuraavan kysymyksen – kuinka tyytyväinen olet Leppävirran kunnan tarjoamiin palveluihin – tulosta ei voida pitää luotettavana eikä merkittävänä. Saatu tulos kuvastaa osittain tyytyväisyyttä kunnan palveluihin ja osittain kunnan alueella saataviin palveluihin yleensä.

Tyytyväisyyttä mittavaan kysymykseen vastattiin asteikolla: 1 = en ole lainkaan tyytyväinen, 2 = en ole tyytyväinen, 3 = en ole tyytyväinen enkä tyytymätön, 4 = olen tyytyväinen, 5 = olen erittäin tyytyväinen. Kokonaiskeskiarvo oli 3,1. Viranomaispalveluiden keskiarvo oli 3,4, kehittämispalveluiden 2,8 ja asiantuntijapalveluiden 3,1 (kuvio 11).

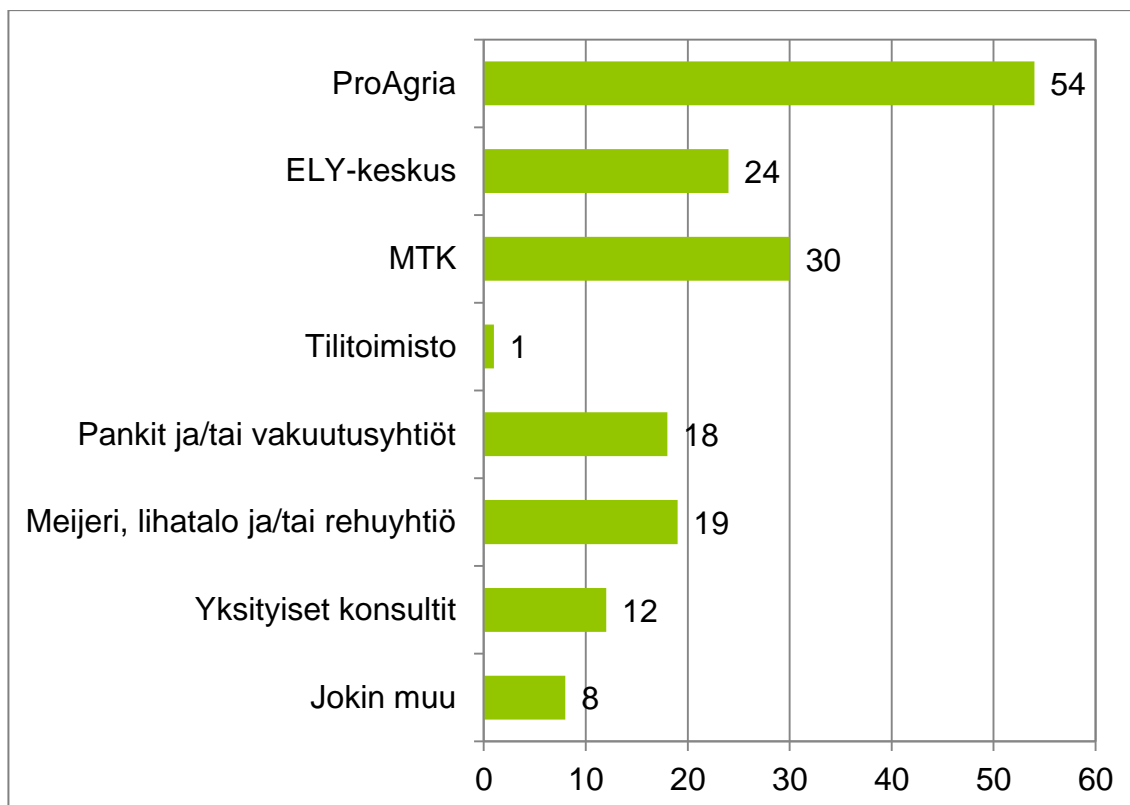

Kuvio 11. Tyytyväisyys kunnan palveluihin (N=77)

Tuloksesta voidaan kuitenkin päätellä, että parannettavan varaa on niin palveluiden kuin viestinnänkin osalta.

5.3 Muiden organisaatioiden palvelut ja kehitystoiminta

Vastaajista 77 % (kuviot 12 ja 13) kertoi käyttäneensä muiden asiantuntijaorganisaatioiden palveluita, ja 78 % heistä oli käyttänyt myös maksullisia asiantuntija- ja kehittämispalveluita. ProAgria oli ylivoimaisesti eniten käytetty asiantuntijaorganisaatio, jonka palveluita 54 vastaajaa oli käyttänyt. Vastausvaihtoehto ”muu” sisältää Mansikka ry:n, Marjaosaamiskeskuksen, Suomen Mehiläishoitajain Liiton, Helsingin yliopiston, Kehitysyhtiö Navitaksen, Savonia ammattikorkeakoulun, Metsäkeskuksen, Mavepalnin, Salaojayhdistys ry:n ja Koneyrittäjien Liiton palveluita.

Kuvio 12. Muiden asiantuntijaorganisaatioiden käyttö yritystoiminnan kehittämiseksi (N= 166)

Asiantuntijapalveluita käytettiin eniten EU-tukihakuun liittyen, veroasioihin, viljelysuunnitelman tekoon, rakennussuunnitteluun, sukupolvenvaihdos- ja tilakauppa-asioihin sekä tuotannon kehittämiseen. Lisäksi asiantuntijapalveluita oli käytetty luomutuotantoon, tuotekehitykseen, yrittämiseen, kannattavuuteen, kirjanpitoon, markkinointiin ja metsänhoitoon liittyen.

Vastaajista 38 % oli osallistunut jonkinlaiseen kehitystoimintaan. Kehitystoiminta nimettiin suurimmaksi osin johonkin hankkeeseen osallistumiseksi. Kehitystoimintaa oli ollut myös koulutuksiin osallistuminen, markkinointi- ja myyntikanavien aikaansaaminen. Kaikki kehitystoimintaan osallistuneet olivat sitä mieltä, että kehitystoiminnasta oli hyötyä omalle yritystoiminnalle. 93 % vastaajista oli myös sitä mieltä, että kehitystoiminnasta oli hyötyä alueen elinkeinolle.

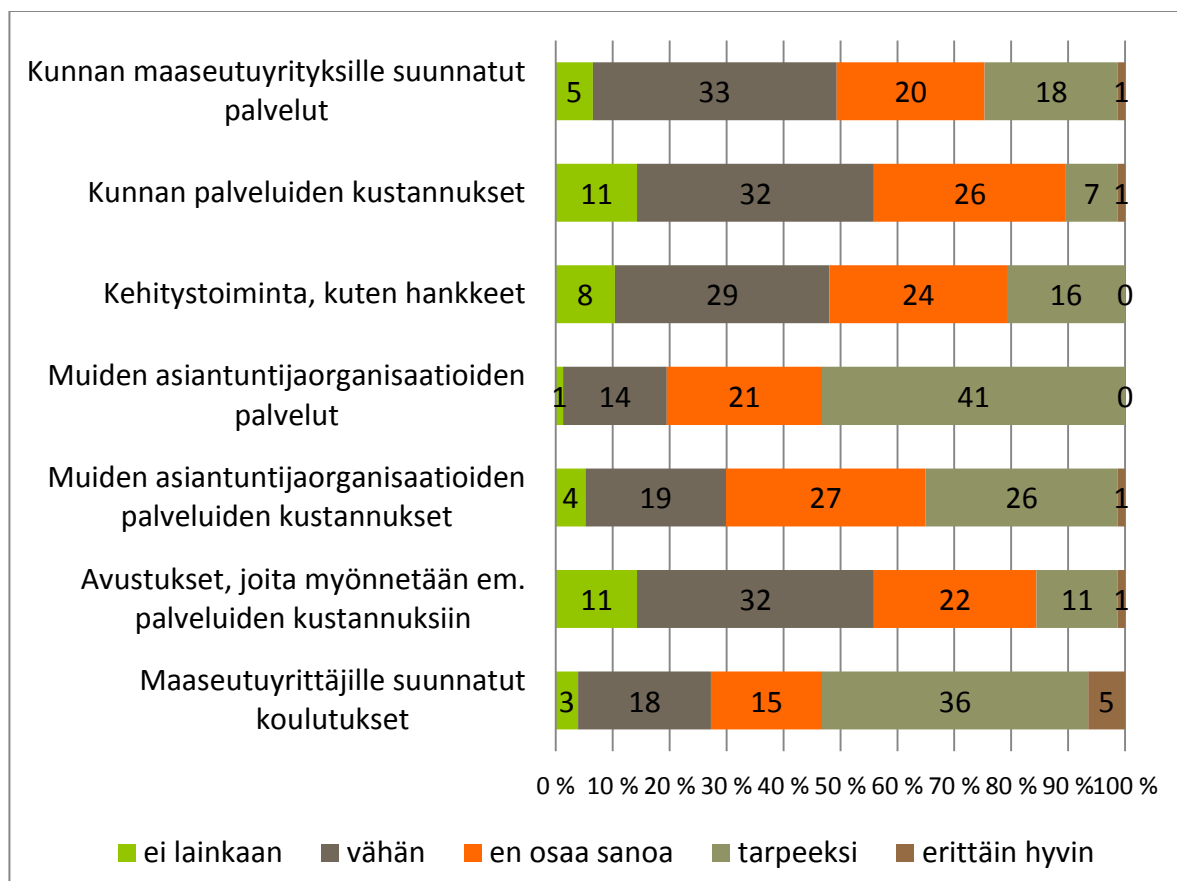
5.3.1 Tiedon saanti palveluista

Kyselyllä pyrittiin myös selvittämään, kuinka hyvin kunnan sekä muiden asiantuntijaorganisaatioiden palveluista on tietoa saatavilla. Lisäksi selvitettiin, onko tietoa saatavilla palveluiden kustannuksista ja niihin haettavista avustuksista. Vastaukset pyydettiin asteikolla: 1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = en osaa sanoa, 4 = tarpeeksi ja 5 = erittäin hyvin. Vastausten keskiarvojen (taulukko 1) perusteella voidaan todeta, että kysytyistä asioista tietoa on huonohkosti saatavilla.

Taulukko 1. Tiedon saanti eri palveluista ja niiden kustannuksista sekä niihin haettavista avustuksista (N=77)

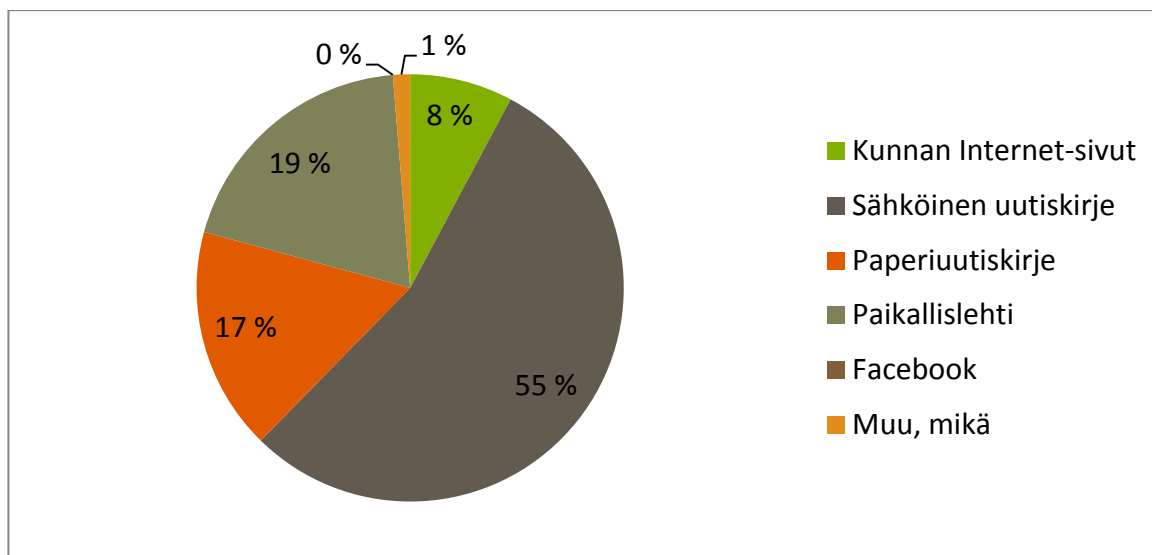
Aihe	Keskiarvo
Kunnan maaseutuyrityksille suunnatut palvelut	2,7
Kunnan palveluiden kustannukset	2,4
Kehitystoiminta, kuten hankkeet	2,6
Muiden asiantuntijaorganisaatioiden palvelut	3,3
Muiden asiantuntijaorganisaatioiden palveluiden kustannukset	3,0
Avustukset, joita myönnetään em. palveluiden kustannuksiin	2,5
Maaseutuyrittäjille suunnatut koulutukset	3,3
Yhteensä	2,8

Kuviossa 13 on kuvattu, kuinka tiedon saannin helppous tai vaikeus oli koettu aihealueittain. Vastauksista voi päätellä, että erityisen paljon parannettavaa on tiedottamisessa kunnan palveluiden osalta sekä avustusten myöntämisessä.

Kuvio 13. Kuinka hyvin tietoa eri palveluista ja niiden kustannuksista on saatavana (N=77)

Kyselyn perusteella vastaajille mieluisin tiedotuskanava Leppävirran kunnan maaseutuasioissa olisi sähköinen uutiskirje, jonka kannalla oli 55 % vastaajista (kuvio 14).

Kuvio 14. Paras tiedotuskanava Leppävirran kunnan maaseutuasioihin (N=77)

5.3.2 Kunnan roolin arviointi ja kehitysideat

Kyselyssä kunnan roolia maaseutuelinkeinojen palveluiden tuottajana tiedusteltiin avoimella kysymyksellä, johon saatiin 43 vastausta. Myös kehitysideoita sai kirjoittaa vapaasti (34 vastausta). Avoimet kysymykset eivät olleet pakollisia. Avointen kysymysten vastaukset on käsitelty kaikki yhdessä, sillä vastaukset olivat hyvin vapaamuotoisia eivätkä välttämättä vastanneet kysyttyyn kysymykseen, vaan molempiin kysymyksiin yhdessä. Vastauksista löytyi useita konkreettisia kehitysideoita ja toiveita kunnalle.

Roolit, jotka nousivat usein vastauksissa esille:

- koordinoija
- tiedottaja
- kouluttaja
- neuvoja
- rahoittaja
- aktivoija.

Kunnan toivottiin ottavan aktiivisemmän otteen maaseutuelinkeinojen kehittämisessä mm. yhdistämällä palvelun tuottajat ja tarvitsijat, ohjaamalla eri asiantuntijapalveluiden käytössä sekä järjestämällä maaseutuyrittäjille yhteisen ideointi-

päivän hankkeista. Kunnan apua toivottiin myös vapautuvien peltojen ohjaamisessa nopeasti tehokkaaseen tuotantoon sekä listausta tarhapaikoista mehiläistarhaajille.

Tiedottamisen osalta toivottiin parannusta kunnan palveluista tiedottamiseen. Myös ajankohtaisista asioista, hankkeista, koulutuksista, koulutuksiin haettavista tuista sekä rahoituslähteistä toivottiin tiedottamista kunnan suunnalta.

Kunnalta toivottiin myös koulutuspäivien järjestämistä yhteistyössä esimerkiksi ProAgrian tai MTK:n kanssa. Aiheiksi nimettiin tuki-infot, verotus, ympäristöasiat, maatilamatkailu ja verkostoituminen. Neuvontaa toivottiin erilaisten lomakkeiden täytössä, markkinoinnissa ja kannattavuusasioissa. Apua kaivattiin myös jaksamiseen ja uusille urille ohjaamiseen.

Rahoittamisen osalta kunnalta toivottiin opastusta eri rahoitusmahdollisuuksista sekä taloudellista avustusta ulkopuolisten asiantuntija- ja kehityspalveluiden käyttökustannuksiin sekä investointisuunnitelmien tekoon.

Yrittäjät toivoivat kunnalta myös innostamista uusiin asioihin esimerkiksi järjestämällä hankeideointipäiviä sekä luomalla positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä. Yhteistyön edistäminen mm. yhteishankkeilla sekä nuorten yrittäjien kannustaminen mainittiin myös kunnan roolia pohdittaessa.

Muuta vastauksista esiin noussutta oli maaseutuelinkeinojen arvostuksen osoittaminen tasavertaisena elinkeinomuotona muihin elinkeinoihin verrattuna sekä toive yhteistyön tiivistämisestä kunnan ja yrittäjien välillä.

5.4 Koulutustarpeet ja halukkuus

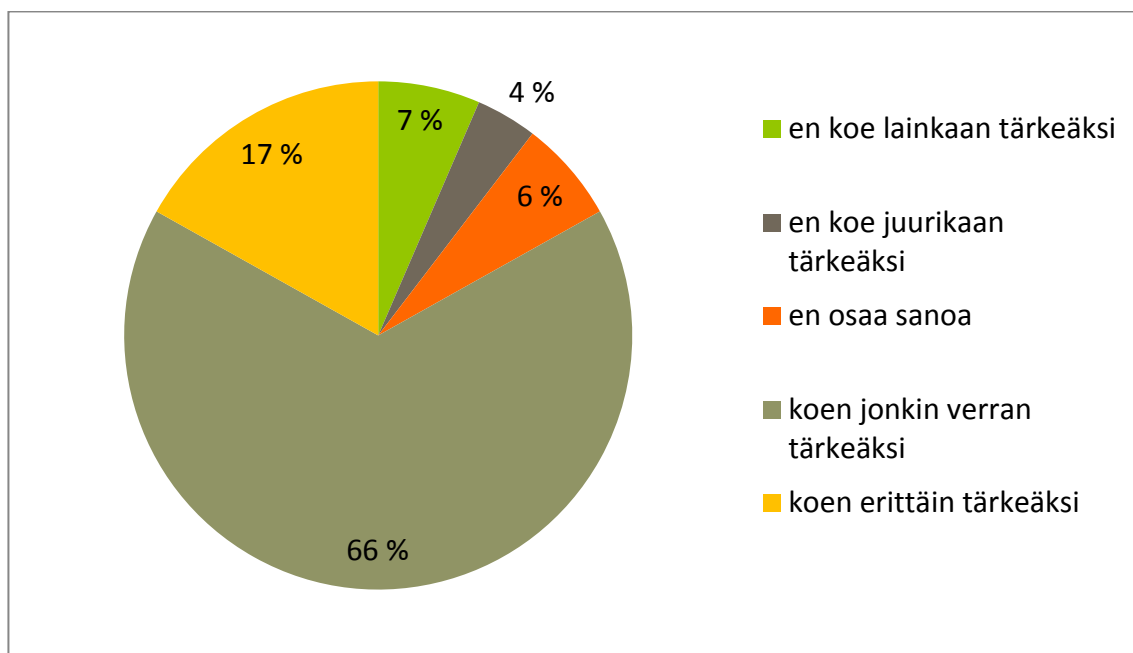
Kyselyssä tiedusteltiin yrittäjien lähitulevaisuuden koulutustarpeita sekä halukkuutta osallistua kunnan järjestämiin koulutuspäiviin. Koulutusta tukiasioissa (35 vastaajaa), vaihtoehtoisissa liiketoimintamahdollisuuksissa (25 vastaajaa) sekä tuotteistamisessa ja markkinoinnissa (23 vastaajaa) koettiin tarvittavan eniten (kuvio 15).

Kuvio 15. Maaseutuyrittäjien koulutustarpeet aiheittain (N=306)

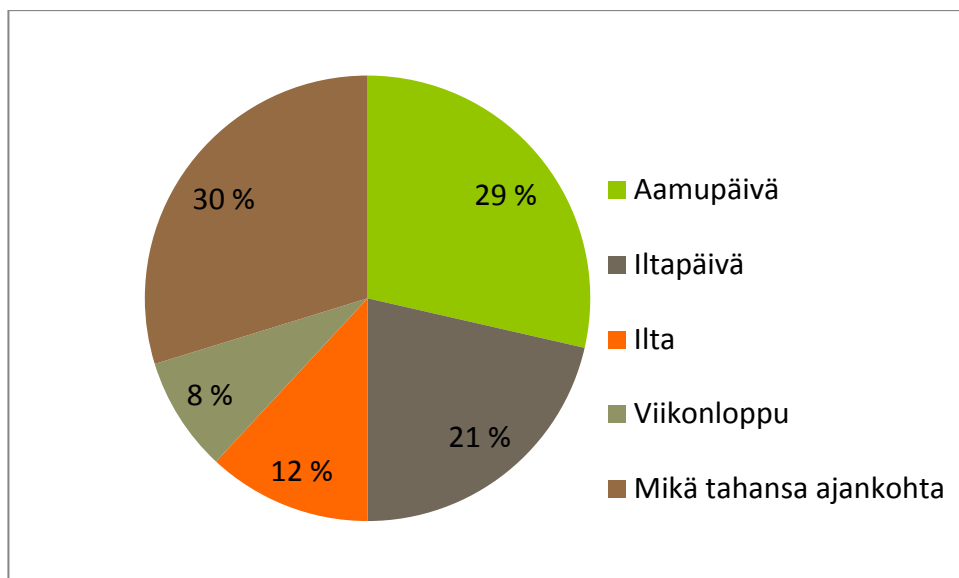
Koulutustarpeista kohta muu sisälsi koulutusta sukupolvenvaihdoksessa luopujalle, bioenergia-asioissa, maatilamatkailuun ja koneellisen puunkorjuun työtekniikkaan liittyen sekä suomalaisen maaseudun tulevaisuuden varmistamisesta. Koulutustarpeet koettiin pääosin jokin verran tärkeiksi tai erittäin tärkeiksi (kuvio 16).

Kuvio 16. Maaseutuyrittäjien koulutustarpeiden tärkeys (N=77)

Vastaajista 73 ilmoitti olevansa kiinnostunut osallistumaan kunnan järjestämään koulutuspäivään, mikäli aihe olisi hänelle hyödyllinen. Vain 4 vastaajaa ei ollut kiinnostunut kunnan järjestämistä koulutuspäivistä.

Koulutuspäivien järjestämistä silmällä pitäen tiedusteltiin sopivaa ajankohtaa. Suurimmalle osalle sopivat ajankohdat olivat joko aamupäivä suurimmalle osalle joko aamupäivä (24 vastausta) tai mikä tahansa ajankohta (25 vastausta) (kuvio 17).

Kuvio 17. Koulutuspäivälle sopiva ajankohta (N=84)

6 Päätäntä

6.1 Tarkastelu, toimenpidesuosituksset ja jatkotutkimusaiheet

Kunnan lakisääteiset tehtävät maaseutuelinkeinojen osalta rajoittuvat luvussa 2.1.1 esitettyihin maaseutuhallinnon viranomaistehtäviin, joista kunnalla on järjestämisvastuu ja joiden järjestämisestä on säädetty lailla. Maaseutuelinkeinojen asiantuntija- ja kehittämispalvelut ovat kunnalle vapaaehtoisia. Näitä palveluja tarjoamalla kunta voi edistää alueen kilpailukykyä ja kehittymistä sekä maaseudun säilymistä asuttuna ja elinvoimaisena. Tutkimustulosten sekä työssä esiteltyjen maaseutuohjelmien tavoitteiden perusteella voidaan sanoa, että tarvetta ko. palveluille kunnan järjestämänä olisi.

Globalisaatiosta johtuvan taloudellisen riippuvuuden sekä Euroopan unionin asettamien säädösten takia kunnalla on kuitenkin rajallinen määrä keinoja elinkeino- tai tilatason talouden vakauttamiseksi ja uusien työpaikkojen luomiseksi. Kunta voi esimerkiksi toimillaan edistää lokalisaation edistymistä lisäämällä lähiruuan käyttöä kunnan laitoksissa, pyrkimällä lisäämään paikallisten tuotteiden ja palveluiden kulutusta sekä vahvistamalla yrittäjien välistä yhteistyötä. Lähituotteiden ja -palveluiden kulutusta kunta voi edistää mm. valmentamalla yrityksiä kauppojen toimitusvaatimuksissa, koordinoimalla yritysten välistä yhteistyötä sekä valmentamalla yrityksiä julkisiin kilpailutuksiin.

Kunta voi myös järjestää koulutusta tai olla mukana koulutushankkeessa ja näin lisätä yrittäjien osaamista. Tärkeää on yritysten aktivointi kehittämistoimintaan ja investointeihin. Kunta voi kehittää toimintaympäristöä ja liiketoimintaa hankkeiden avulla ja edistää hankkeiden toteutumista esimerkiksi auttamalla hankesuunnitelmien laadinnassa ja toimimalla rahoitusasiantuntijana. Pitäisin myös aiheellisena järjestää hankeideointipäivä aktiivisille maaseututoimijoille. Ideoiden lisäksi yrittäjät ja esimerkiksi kylätoimijat pystyisivät verkostoitumaan sekä sparraamaan toisiaan ja arvioimaan hankesuunnitelmia. Merkittävää tutkimuksen tuloksissa oli se, että yrittäjät olivat halukkaita tiivistämään yhteistyötä mui-

den yrittäjien sekä kunnan kanssa. Mielestäni tämä on asia, johon kunnassa kannattaa tarttua.

6.1.1 Asiantuntija- ja kehittämispalveluiden tuottaminen

Asiantuntijatehtäviin (ks. luku 2.1.2) kunnan ei kannata suoranaisesti resursseja varata, sillä ne vaativat laaja-alaista osaamista ja tarjolla on jo laaja joukko asiantuntijoita, joiden kautta saa parhaan ja ajantasaisimman tiedon. Parempi vaihtoehto kunnalle on myöntää tukea yrityksille näiden palveluiden käyttökustannuksiin, jolloin yritykset saavat aina parhaan mahdollisen asiantuntija-avun. Koska Leppävirran kunta on asukas- ja tilamäärältään pieni kunta, ei resurssien varaaminen asiantuntijapalveluiden järjestämiseen ole myöskään taloudellisesti järkevää.

Maaseutuelinkeinoille varattu budjetti on 30 000 €/vuosi. Jos tästä budjetista käytetään 18 000 € (Sydän-Savon maaseutupalvelun kustannus) vuosittain kehittämispalveluiden ostoon, jäisi muulle kehittämistoiminnalle sekä avustuksille 12 000 €/vuosi. Tästä osasta 4 000–5 000 € varataan avustuksiin sekä 7 000–8 000 € hanke- ja kehitystoimintaan. Jako perustuu osittain aikaisempina vuosina toteutuneisiin budjetteihin. Hanke- ja kehittämistoiminnalle varattava osuus on avustusten osuutta suurempi myös sillä perusteella, että hankkeissa hyödynsaajajoukko on suurempi.

30 000 €:n vuosibudjetista jää enemmän rahaa käytettäväksi hankkeisiin ja avustuksiin, mikäli kehittämispalveluiden kustannukset ovat alhaisemmat. Esimerkiksi kunnan elinkeinoasiamiehen kustannus palvelun tuottajana on noin 15 000 €/vuosi. Tällöin käytettäväksi jää 3 000 € enemmän kuin edellisessä esimerkissä. Toisaalta Sydän-Savon maaseutupalvelun palvelusisältöön kuuluu sukupolvenvaihdosten yhteydessä avustus asiantuntijapalveluiden käyttöön, joka on enintään 700 €/tila, jolloin sen osuus jäisi pois kunnan myöntämistä avustuksista.

Leppävirran maaseutuohjelmassa esiintyy samoja teemoja kuin tähän opinnäytetyöhön liittyvän kyselytutkimuksen vastauksissa. Molemmissa kunnalta toivo-

taan erityisesti koordinoitua sekä yhteistyön kehittämistä. Näiden teemojen perusteella ja omasta mielestäni kunnan rooli alueen uudistumisessa on yritysten aktivointi, toiminnan koordinoitua ja tiedonvälitys, yritysten auttaminen esimerkiksi hankesuunnitelmien teossa, taloudellinen tuki asiantuntijapalveluiden käyttöön sekä kannustus kehittämistoimiin.

Maaseutuelinkeinojen asiantuntija- ja kehittämispalveluiden järjestämiseksi voidaan käyttää luvussa 2.5 esitettyä tilaaja-tuottajamallia. Tällöin arvioitavia asioita eri toimijoiden kustannusten lisäksi ovat palvelun sisältö, laajuus sekä substanssi. Ostopalvelun huonona puolena on kunnallisen kontrollinen menettäminen maaseutuelinkeinojen kehittämisen osalta. Hyvinä puolina palveluiden ostamisessa on maaseutuasioihin perehtyneen organisaation substanssiosaamisen hyödyntäminen, laajat verkostot ja maaseutupalveluiden keskittyminen yhdelle toimijalle (jos tuottaja on Sydän-Savon maaseutupalvelu).

6.1.2 Kunnan sisäinen kehittäminen

Maaseudun yhteistyöryhmän vetovastuu kunnassa on annettu sivistustoimen johtajalle sillä perusteella, että kylätoiminnan kehittäminen kuuluu kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan tehtäviin. Yhteistyöryhmästä on puuttunut elinkeinotoimen, teknisen- ja ympäristöosaston sekä perusturvaosaston edustajat. Kokoonpanoa on syytä tarkastella, jotta yhteistyöryhmän tehokas toiminta on tulevaisuudessa mahdollista. Leppävirran maaseutuohjelmaan olisi hyvä saada myös edellä mainituilta osastoilta näkemyksiä, jotta ohjelma saataisiin sidottua mahdollisimman hyvin niin kuntastrategiaan kuin valtakunnalliseen maaseutupoliittiseen kokonaisohjelmaan, jotka sisältävät myös asumiseen, infrastruktuuriin, palveluihin, elinkeinoihin ja kylätoimintaan liittyviä asioita. Leppävirran maaseutuohjelmaa tulisi käsitellä myös laajempaan kokonaisuutena.

Leppävirran kunnalle on luotu uusi strategia 2017 (hyväksytty 2013), joten uuden maaseutuohjelman laatiminen on viimeistään nyt ajankohtaista. Leppävirran maaseutuohjelman tavoitteita kannattaisi tarkastella uudestaan nyt uuden EU-ohjelmakauden ollessa vielä alussa sekä määritellä ohjelman tavoitteet konkreettisiksi, jolloin niiden saavuttamista pystytään seuraamaan. Lisäksi oh-

jelmaan tulisi kirjata toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään sekä toimenpiteille toteuttajat. Ohjelmaan tulisi määritellä mittarit, joiden avulla maaseudun yhteistyöryhmä pystyy ohjelman toteutumista seuraamaan.

Keski-Savon (Varkaus, Leppävirta, Joroinen ja Heinävesi) alueelle on suunnitella yhteinen elinkeinostrategia. Strategian tarkoituksena on luoda yhteinen päämäärä ja toiminnan suuntaviivat alueelle. Strategian suunnittelussa on otettu huomioon mm. teollisuuden, palvelujen ja matkailun edistäminen. Mukaan strategian olisi hyvä lisätä myös alueen yhteisen maaseutuelinkeinoja koskevan strategian, vaikka Leppävirta ja Varkaus kuuluvat eri maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen muihin kuntiin nähden.

6.1.3 Jatkotutkimusaiheet

Kunnassa tulisi tehdä kartoitus maaseutuyrittäjien kehittämis- ja investointitarpeista. Kartoituksen perusteella mm. elinkeinotoimen budjettiin sisällä maaseutuyrittäjille varattujen avustusten määrä pystytään mitoittamaan paremmin.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja virhemahdollisuudet/virhearviointi

Kyselytutkimuksen vastauksia pidän luotettavina, sillä kysymykset pyrittiin muotoilemaan mahdollisimman yksiselitteisesti. Ohjeteksteissä kerrottiin, mitä mikäkin termi tarkoittaa. Sähköinen kyselylomake myös ohjasi vastaamaan halutulla tavalla. Paperilomakkeen täytössä oli selkeästi virhetulkintoja mm. siinä, että vaikka pyydettiin valitsemaan yksi (paras) vaihtoehto, oli valittu useita tai jätetty pakolliseen kysymykseen vastaamatta. Nämä vastaukset jätettiin tilastoimatta.

Kunnan palveluiden käyttöä koskevassa kysymyksessä tosin paljastui selkeää väärinymmärrys. Tutkimuksessa kysyttiin, mitä kunnan maaseutuelinkeinoille suunnattuja palveluja yrittäjä on käyttänyt. Valittavana oli sekä asiantuntija- että kehittämispalvelut. Monivalinnan jälkeen pyydettiin nimeämään palvelu avoimeen vastauskenttään. Avoimista vastauksista paljastui, että yrittäjät eivät ole täysin tietoisia siitä, kenen palveluita he milloinkin käyttävät. Vastauksiin oli ni-

metty useaan otteeseen ProAgria tai jokin sen palveluista esimerkiksi viljelysuunnitelman teko tai tukihakemusten laatiminen. Sekaannus johtunee osittain siitä, että yksi ProAgria Pohjois-Savon toimipisteistä sijaitsee Leppävirran kunnantalolla ja näin ollen se mielletään kunnan palveluksi.

6.3 Oppimisprosessi ja ammatillisen kasvun ja kehityksen kuvaus

Opinnäytetyön kirjoittamisen aikana maaseutupolitiikan, kunta-alan sekä maaseutuelinkeinojen asiantuntija- ja kehittämispalveluiden toimintaympäristö hahmottui pala palalta kirkkaammin. Kyselyn toteuttaminen ajoittui opinnäytetyöprosessin alkupäähän, jolloin käytössäni ei ollut kaikkea sitä tietoa toimintaympäristöstä, mitä minulla nyt on. Tällä tiedolla olisin todennäköisesti rakentanut kyselyn hieman toisella tavalla; olisin kysynyt muiden organisaatioiden palveluiden käytöstä ennen kunnan tuottamia palveluita. Näin toimintakenttä olisi ehkä hahmottunut vastaajille paremmin. Kyselystä jäi myös pois tarkempi kartoitus yrittäjien tulevaisuuden kehittämistarpeista. Kehitystarpeiden kartoitus perustui tässä työssä avoimiin vastauksiin ja niiden tulkintaan.

Lähteet

- ELY. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristövirasto. 2014. Rajattomien mahdollisuuksien maaseutu – Pohjois-Savon maaseudun kehittämissuunnitelma 2014–2020.
- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta. 2013. Pöytäkirja 1/2013.
- Kuntalaki 365/1995.
- Kuntaliitto. 2015. Sosiaali- ja terveyshuollon palveluseteli.
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/hallinto-jarjestaminen-tuottaminen/palveluseteli/Sivut/default.aspx>.
 30.4.2015.
- Kärkkäinen, P. 2015. Yksikön päällikkö. Pohjois-Savon Ely-keskus. Maaseutuohjelman kokous. 31.3.2015.
- Laki julkisista hankinnoista 348/2007.
- Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa 210/2010.
- Leppävirran kunta. 2015a. Elinkeinot ja työllisyys. <http://www.leppavirta.fi/kuntatietoa/elinkeinot-ja-tyollisyys>. 5.5.2015.
- Leppävirran kunta. 2015b. Hallinto. <http://www.leppavirta.fi/hallitus>. 5.5.2015.
- Leppävirran kunta. 2014. Kuntatietoa. <http://www.leppavirta.fi/kuntatietoa>. 5.5.2015.
- Luonnonvarakeskus. 2015. Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä kunnittain vuosina 2010–2014.
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. 2014. Maa- ja puutarhayritysten lukumäärä kunnittain 2010–2013.
- Maanmittauslaitos. 2015. Suomen pinta-ala kunnittain 1.1.2015. http://www.maanmittauslaitos.fi/sites/default/files/alat15_su_nimet.xlsx. 5.5.2015.
- Nykänen, J. 2015. Maaseutujohtaja. Sydän-Savon maaseutupalvelu. Henkilökohtainen tiedonanto 26.5.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015a. Marjantuotanto Pohjois-Savossa 2010–2020. <http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/marjat2013.pdf>. 21.4.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015b. Pohjois-Savon kuntien taajama- ja haja-asutusväestö sekä taajamien maapinta-ala ja asukastiheys 31.12.2013. http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/taajama_ja_haja_asutusvaesto_taa_jamien_maapinta_ala_2013.pptx. 7.5.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015c. Pohjois-Savon maidontuotanto <http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/maidontuotanto.pdf>. 21.4.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015d. Pohjois-Savon työpaikat toimialoittain 31.12.2012. http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/tyopaikat_2012_tol_2nro_tarkkuus.pdf. 21.4.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015e. Tilojen lukumäärä/Peltoa ja puutarhaa v. 2000–2012, Maatalous- ja puutarhayritysten lukumäärä vuonna 2013. http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/TILAT2000_2013.pdf. 21.4.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015f. Työllinen työvoima toimialan mukaan 31.12.2012. http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/tyovoima_2012_toimialoittain.xlsx. 6.5.2015.

- Pohjois-Savon liitto. 2015g. Työpaikkaomavaraisuus Pohjois-Savon kunnissa v. 2012. http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/tyopaikkaomavaraisuus_2012.pdf. 6.5.2015.
- Pohjois-Savon liitto. 2015h. Työpaikkojen jakaantuminen (%) toimialoittain 31.12.2012. http://www.pohjois-savo.fi/fi/psl/liitetiedostot/tilastot/2014/tyopaikat_2012_toimialoittain_kolmekuvio.pdf. 7.5.2015
- Räisänen-Jatkola, A. 2015. Maaseutuasiamies. Sydän-Savon maaseutupalvelu. Henkilökohtainen tiedonanto. 5.5.2015.
- Sallinen, S. 2015. Kuntien itsehallinnolliset tehtävät. <http://www.kunnat.net/fi/kunnat/kunnan-tehtavat/kunnan-itsehallinnolliset-tehtavat/Sivut/default.aspx>. 29.4.2015.
- Suomen ympäristökeskus. 2014. Kartastoja kaupunki-maaseutuluokituksesta, luokitus karttana kuntarajoilla. <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B99642E44-F821-46B1-B858-7190325564B0%7D/98464>. 4.5.2015.
- TEM. Työ- ja elinkeinoministeriö Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR. 2014. Mahdollisuuksien maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. Helsinki: Edita.
- Tilastokeskus – kuntaportaali. 2014. Leppävirta. <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/420.html>. 21.4.2015.
- Valkama, P., Kallio, O., Haatainen, J., Laurila, H. & Siitonen, P. 2008. Kuntapalvelujen kilpailuttamisen taloudelliset vaikutukset, osa I. Vammala. Vammalan kirjapaino Oy.
- Viinikainen, K. (toim.). 2011. Leppävirran kunnan maaseutuohjelma 2011. Leppävirta.
- Voutilainen, S. 2015. Kunnan kamreeri. Leppävirran kunta. Haastattelu 6.5.2015.
- Väestörekisterikeskus. 2015. Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä. <http://vrk.fi/default.aspx?docid=8816&site=3&id=0>. 28.4.2015.
- Väätäinen, A. 2014. Leppävirran elinkeinotoimen esittelydiat.

Maaseutuelinkeinotoimen palveluiden kehittäminen

Leppävirran kunta haluaa tehostaa elinkeinotoimiston maaseutuelinkeinojen kehittämistyötä. Tarkoituksena on selvittää kuinka kunta voi palvella maaseutuyrityksiä paremmin sekä löytää parhaat tavat tuottaa asiantuntija- ja kehittämispalveluita. Vastaamalla tähän kyselyyn vaikutat palvelujen kehittämiseen.

Selvityksen tekee Karelia ammattikorkeakoulun agrologiopiskelija Leena Koponen yhteistyössä Leppävirran kunnan elinkeinoasiamies Anu Väätäisen kanssa. Osoitetiedot on saatu Sydän-Savon maaseutupalvelun sekä Leppävirran kunnan elinkeinotoimen rekistereistä. Kaikki vastaukset käsitellään nimettöminä ja ehdottoman luottamuksellisinä. Tulokset julkaistaan ainoastaan kokonaistuloksina, joten kenenkään yksittäisen vastaajan tiedot eivät paljastu tuloksista.

Lähetä vastaus oheisella kirjekuorella 7.4.2015 mennessä.

Vastauskuoren postimaksu on maksettu.

Mikäli haluat lisätietoja tutkimuksesta, voit ottaa yhteyttä sähköpostitse selvityksen tekijään, leena.koponen@leppavirta.fi tai puh. 044 797 5182.

* merkityt ovat pakollisia kysymyksiä

Vastaajan ja yrityksen taustatiedot kysytään tilastointia varten.

---

1. Vastaajan sukupuoli* ☐ nainen ☐ mies

2. Vastaajan ikä * ☐ < 29 vuotta ☐ 30—39 vuotta ☐ 40—49 vuotta
☐ 50—59 vuotta ☐ > 60 vuotta

3. Vastaajan koulutustaso *

Valitse korkein koulutus

- ☐ peruskoulu tai vastaava
- ☐ ammattitutkinto
- ☐ ylioppilastutkinto
- ☐ opistotason tutkinto
- ☐ korkeakoulututkinto
- ☐ ei tutkintoa
- ☐ muu, mikä

4. Mikä on yrityksesi päätuotantosuunta? *

- ☐ Lypsykarjatalous
- ☐ Muu nautakarjatalous
- ☐ Sikatalous
- ☐ Siipikarjatalous
- ☐ Lammas- ja vuohitalous
- ☐ Hevostalous
- ☐ Viljanviljely
- ☐ Erikoiskasvintuotanto
- ☐ Puutarhakasvien tuotanto
- ☐ Muu kasvintuotanto
- ☐ Maatilamatkailu
- ☐ Koneurakointi

5. Mitä sivutuotantosuuntia yritykselläsi on?*

- ☐ Lypsykarjatalous
- ☐ Muu nautakarjatalous
- ☐ Sikatalous
- ☐ Siipikarjatalous
- ☐ Lammas- ja vuohitalous
- ☐ Hevostalous
- ☐ Viljanviljely
- ☐ Erikoiskasvintuotanto
- ☐ Puutarhakasvien tuotanto
- ☐ Muu kasvintuotanto
- ☐ Maatilamatkailu
- ☐ Koneurakointi
- ☐ Ei mitään
- ☐ Jokin muu, mikä? _____

6. Paljonko tilallasi on peltoa viljelyksessä? * _____ ha

7. Paljonko tilallasi on metsämaata? * _____ ha

8. Tilan tuotantotapa on... *

- ☐ Tavanomainen
- ☐ Luomu
- ☐ Siirtymäkauden luomu
- ☐ Tavanomainen ja luomu

Asiantuntijapalveluilla tarkoitetaan niitä palveluita, jotka liittyvät viljelijän ammattitaitoon esim. neuvonta, viljelysuunnitelmien laadinta, tukihakemuksien laadinta tai veroilmoituksen laadinta.

Kehittämispalvelut liittyvät puolestaan maatalan yritystoiminnan kehittämiseen esim. maatalan yhtiöittämisasiat, sukupolvenvaihdokset, investoinnit, tuotantosuunnan muutokset, tuotteistaminen ja markkinointi, kilpailukyvyyn parantaminen. Kehittämistoiminta voi olla myös verkostoitumista.

Viranomaistehtäviä kunnassa hoitaa Sydän-Savon maaseutupalvelu. Viranomaistehtävillä tarkoitetaan laissa säädettyjä maaseutuhallinnon tehtäviä, jotka jokaisen kunnan on järjestettävä. Nämä tehtävät koskevat: tukijärjestelmiä, luopumistuki- ja eläkejärjestelmiä, vahinkojen korvaamista valtion varoista, eläintenpitäjän rekisteröintiä, tuotantoa koskevia sopimuksia ja kasvintuotantoa.

9. Mitä Leppävirran kunnan maaseutuelinkeinotoimen palveluita olet käyttänyt yritystoimintasi kehittämiseksi? *

- ☐ Asiantuntijapalveluita, mihin tarkoitukseen? _____
- ☐ Kehittämispalveluita, mihin tarkoitukseen? _____
- ☐ En ole käyttänyt mitään

10. Kuinka tyytyväinen olet Leppävirran kunnan tarjoamiin maaseutuelinkeinojen asiantuntija-, kehittämis- ja viranomaispalveluihin? *

1 = en ole lainkaan tyytyväinen

2 = en ole tyytyväinen

3 = en ole tyytyväinen enkä tyytymätön

4 = olen tyytyväinen

5 = olen erittäin tyytyväinen

	1	2	3	4	5
Asiantuntijapalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Kehittämispalvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaispalvelut	☐	☐	☐	☐	☐

11. a) Oletko käyttänyt muiden asiantuntijaorganisaatioiden palveluja? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

11. b) Mitä asiantuntijaorganisaatioita olet käyttänyt yritystoimintasi kehittämiseksi? *

Voit valita useamman vaihtoehdon. Jätä vastaamatta, jos vastasit kysymykseen 11 a) ei.

- ☐ ProAgria
- ☐ MTK
- ☐ ELY-keskus
- ☐ Yksityiset konsultit
- ☐ Pankit ja/tai vakuutusyhtiöt
- ☐ Meijeri, lihatalo ja/tai rehuyhtiö
- ☐ Tilitoimisto
- ☐ Muu, mikä

12. Oletko käyttänyt maksullisia asiantuntija- ja kehittämispalveluita? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

13. Mihin tarkoitukseen olet käyttänyt asiantuntijapalveluita *

---

14. a) Oletko osallistunut kehitystoimintaan, esimerkiksi johonkin kehityshankkeeseen? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

14. b) Koitko, että kehitystoiminta oli oman yritystoimintasi kannalta hyödyllistä? *

Jätä vastaamatta, jos vastasit kysymykseen 14 a) ei.

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

14. c) Koitko, että kehitystoiminnasta oli hyötyä alueen elinkeinoelämälle? *

Jätä vastaamatta, jos vastasit kysymykseen 14 a) ei.

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

15. Kuinka hyvin tietoa on saatavana seuraavista asioista? *

1 = ei lainkaan

2 = vähän

3 = en osaa sanoa

4 = tarpeeksi

5 = erittäin hyvin

	1	2	3	4	5
Kunnan maaseutuyrityksille suunnatut palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Kunnan palveluiden kustannukset	☐	☐	☐	☐	☐
Kehitystoiminta, kuten hankkeet	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden asiantuntijaorganisaatioiden palvelut	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden asiantuntijaorganisaatioiden palveluiden kustannukset	☐	☐	☐	☐	☐
Avustukset, joita myönnetään em. palveluiden kustannuksiin	☐	☐	☐	☐	☐
Maaseutuyrittäjille suunnatut koulutukset	☐	☐	☐	☐	☐

16. Mikä olisi paras tiedotuskanava Leppävirran kunnan maaseutuasioissa? *

Valitse vain yksi vaihtoehto

- ☐ Kunnan Internet-sivut
☐ Sähköinen uutiskirje
☐ Paperiuutiskirje
☐ Paikallislehti
☐ Facebook
☐ Muu, mikä _____

Leppävirran kunnan elinkeinotoimiston maaseutuelinkeinoille suunnattuja palveluja halutaan kehittää. Myös moni muu toimija tarjoaa asiantuntija- ja kehittämispalveluita. Kunta pyrkii välttämään päällekkäisyyttä palvelutarjonnassa, koska se ei ole kustannustehokasta. Kunta ei myöskään voi vääristää toiminnallaan kilpailutilannetta yksityisillä markkinoilla.

17. Mikä olisi mielestäsi Leppävirran kunnan tehtävä maaseutuyrittäjille suunnattujen asiantuntija- ja kehittämispalveluiden tuottamisessa?

---

18. Kehittämisideoita Leppävirran kunnan maaseutuelinkeinojen kehittämistyön tehostamiseksi. Sana on vapaa.

---

19. Mitä koulutusta maaseutuyrittäjänä tarvitsisit lähitulevaisuudessa? *

Voit valita useamman vaihtoehdon.

☐ Sukupolvenvaihdos	☐ Vaihtoehtoiset liiketoimintamahdollisuudet
☐ Maatilan yhtiöittäminen	☐ Johtaminen
☐ Rekrytointi	☐ Verkostoituminen
☐ Investoinnit	☐ Rahoitus
☐ Tukiasiat	☐ Tuotteistaminen ja markkinointi
☐ Riskinhallinta	☐ Maatilaverotus
☐ Metsäverotus	☐ Luonnonmukainen tuotanto
☐ Maan kunnon parantaminen	☐ Kasvinsuojelu
☐ Kotieläinten ruokinta ja hoito	☐ Kotieläinten hyvinvointi ja terveydenhoito
☐ Koneurakointi ja -yhteistyö	☐ Jonkin muu, mikä
☐ En ole kiinnostunut koulutuksista	

20. Kuinka tärkeäksi koet koulutustarpeesi tällä hetkellä?

- ☐ en koe lainkaan tärkeäksi
- ☐ en koe juurikaan tärkeäksi
- ☐ en osaa sanoa
- ☐ koen jonkin verran tärkeäksi
- ☐ koen erittäin tärkeäksi

21. Olisitko kiinnostunut osallistumaan kunnan järjestämään koulutuspäivään, jos aihe olisi sinulle hyödyllinen?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

22. Mikä olisi sinulle sopiva ajankohta koulutuspäivälle?

- ☐ Aamupäivä
- ☐ Iltapäivä
- ☐ Ilta
- ☐ Viikonloppu
- ☐ Mikä tahansa ajankohta

Kiitos vastauksestasi!